

DIPLOMADOLGOZAT

Hallgató neve

Herke Csaba

ÉV

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Regionális és környezeti gazdaságtan mesterképzési szak

**A népességmegtartó képesség, mint mérőszám a fenntartható
területfejlesztés eszközeként a Dél-Dunántúli régió Hegyháti
Járásában**

Belső konzulens: Egri Zoltán

Egyetemi docens

Belső konzulens

intézete/tanszéke: Vidékfejlesztés és Fenntartható
Gazdaság Intézet, Vidék- és
Területfejlesztési Tanszék

Készítette: Herke Csaba – REU8EM

Képzési hely – Kaposvári Campus

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
1. Bevezetés és célkitűzések	3
2. Szakirodalmi áttekintés	4
2.1 Fenntarthatóság	4
2.1.1 Fenntarthatóság definíciói és alakulása	4
2.2 Területfejlesztés	7
2.3 Területfejlesztés helyzete Magyarországon	11
2.3.1 Források mennyisége Magyarországon	11
2.3.2 Források felhasználása és az azokat gátló tényezők	13
2.3.3 Magyarország jelenlegi helyzete	18
2.3.4 Hegyháti Járás helyzete	23
2.4 Népeségmegtartó képesség	29
3. Anyag és Módszer	31
4. Eredmények és értékelésük	33
4.1 Q módszeres felmérések	33
4.1.1 Külföldiek körében végzett Q módszeres felmérés	33
4.1.2 Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszeres felmérés	36
4.2 Google forms szubjektív kérdőív	41
4.2.1 Népeségmegtartó képesség szubjektív tényezőit felmérő kérdőív	41
4.2.1 Mérőszám kiszámítása	43
4.2.2 Népeségmegtartó képesség = $65.2/100$	45
5. Következtetések és javaslatok	46
6. Összefoglalás	47
7. Irodalomjegyzék	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

8. Ábrák és táblázatok jegyzéke	54
9. Mellékletek	54
9.1 Külföldiek körében végzett Q módszeres kutatás állítások	56
9.2 Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszeres felmérés állítások	56
9.3 Kérdőív változók	58
9.3.1 Objektív változók	58
9.3.2 Szubjektív változók	59
9.4 Kérdőív elemzés fontosabb adattáblák:	59
9.5 Mérőszám kiszámításának képletei és adatai:	61
Súlyozási (klaszterelemzés alapján) csoportok változói	61
Változók:	62
Változók súlyozásának számítása:	62
Végleges mérőszám kiszámításának képlete:	62
10. Nyilatkozatok	63
10.1 Hallgatói nyilatkozat	63
10.2 Konzulensi nyilatkozat	64

1. Bevezetés és célkitűzések

Dolgozatomban a népességmegtartóképességet szerettem volna egy mérhető és alkalmazható mérőszámmá tenni, amely alkalmazható lehet az aprófalvas területek elnéptelenedésének megállításában való felhasználásra.

A hazai településeink közel egyharmada apró, 500 fő lakosság szám alatti kistelepülés/kisközség, ugyanakkor ezeken a településeken összességében a lakosság mindössze 3%-a él. Az leginkább érintett területek az Észak-Alföldi régió és a dél-Dunántúli régió, ezen régiókban a települések több, mint 60%-a aprófalunak minősülő település. Ezek a települések elsősorban kultúrálisan járulnak hozzá az ország fejlődéséhez, az elsősorban vidéki környezet, falusi közösségek és helyi termelés fenntartásával. GDP hozzájárulásuk a mezőgazdaság szempontjából jelentős, de a többi, elsősorban termelő iparág, primer és szekunder szektor szempontjából is figyelemre méltó a hozzájárulásuk. Jelenleg minimális a terciér és kvaterner szektorhoz való hozzájárulásuk, ugyanakkor a társadalmi trendek változásaival és a technológia fejlődésével, mint például a home office elterjedése, ezek a lehetőségek is egyre inkább elérhetőek ezeknek az aprófalvas településeknek (Ksh.hu, 2024), (Európai Parlament, 2021), (Ksh.hu, 2018).

A témát részben személyes érintettség, részben a fent említett okok miatt választottam. Úgy vélem nem szabad hagynunk, hogy az aprófalvas településeink elnéptelenedjenek, amelyek gazdag történelemmel, kultúrával és most már bővülő lehetőségekkel rendelkeznek.

Vizsgálatom átfogó célja az volt, hogy megalkossak és továbbfejlesszek egy mérőszámot a népességmegtartó képességből, amely felhasználható egyértelmű összehasonlításra települések/területek között, így nem csak szubjektív, vagy egy-egy mérőszámon alapuló képet nyújt egy területről/településről, hanem egy átfogó képet, amit bele lehet vonni az átfogó stratégiai célok megtervezésébe is. Egy hasonló mérőszámot már megalkottak települési szinten, de sem más tanulmányok, sem a tudományos közélet nem használta fel eddig, nagy valószínűséggel a mérőszám összetétele miatt, amely egyrészt sok szubjektív tényezőt tartalmaz, így nem általánosítható, minden vizsgálandó területre külön kutatást kell elvégezni, másrészt mindössze települési szinten került megalkotásra, így nagyobb területi egységek nem vizsgálhatóak vele, akármilyen homogének is. Ezért is szerettem volna leredukálni a szubjektív tényezők mértékét a mérőszámon belül, illetve újra definiálva a mérőszámot kiterjeszteni azt nagyobb területi szintekre is, mint a település, jelen esetben

járási szintre.

Első (H1) hipotézisem, hogy a népességmegtartó képesség összetevői között leredukálhatóak a szubjektív összetevők, ezzel megkönnyítve a mérőszám alkalmazásának elterjedését.

Második (H2) hipotézisem, hogy a népességmegtartó képesség felhasználható településinél nagyobb területi szinteken való alkalmazásra is, ezen területi szintek leírására, például a járási szinten.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 Fenntarthatóság

2.1.1 Fenntarthatóság definíciói és alakulása

Elsőként, hogy megállapíthassuk, hogy hogyan lehetséges a fenntarthatóságot érvényesítenünk a fejlesztési lehetőségeinkben, fontos megismernünk a fenntarthatóság fogalmát.

A fenntarthatóság egy bonyolult és szerteágazó fogalom, amely a mai napig nem tisztázott teljesen. A fenntarthatóság először az 1970-es években került a köztudatba, amikor a több környezeti és gazdasági probléma, például a korai olajár emelkedés, majd később 1973-tól olajár robbanás hatására is (OECD, 2014) a kutatók elkezdtek jelentősebben foglalkozni a kérdéssel. Ekkor kezdett tudatosulni az emberekben, hogy az erőforrásaink igenis végesek, nem lehetséges minden ember igényeit kielégíteni a természet rovására a végtelenségig (Fleischer, és mtsai., 2014), (Szlávik, 2012).

Első jelentős mérföldkövekként az ENSZ 1972-es Stockholmi, és a Római Klub publikációja rávilágított arra, hogy a jelenlévő problémák szoros összefüggésben állnak egymással, a környezeti problémákat gazdasági és szociális problémák is követni fogják, így az egyoldalú csupán gazdasági növekedés fenntarthatatlan és káros (Meadows , Meadows, Randers, & Behrens III , 1972)

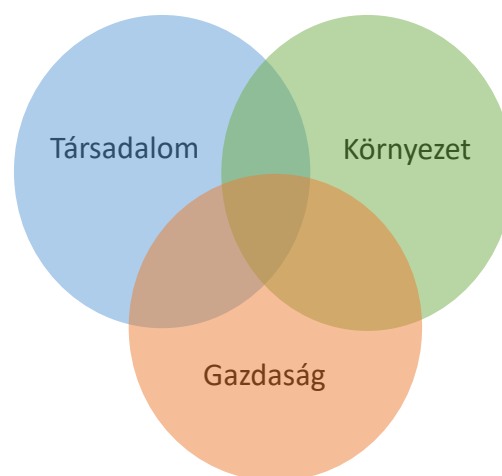
Ez a folyamat a későbbiekben a fogalom pontosításának szükségességéhez vezetett, de mivel már említettem, hogy a fenntarthatóság egy bonyolult fogalom, a meghatározásai és a fogalom fejlődése is viszonylag tág értelmezést hagy lehetővé. A fenntarthatóság megfogalmazásai közül az egyik: „A jelen generáció szükségleteinek kielégítése anélkül, hogy

a jövő generáció szükségleteinek kielégítését korlátoznánk.” Ez az egyik szélesebb körben elfogadott, leghangzatosabb definíció, amelyet az 1987-es Bruntland-jelentésben alkottak meg (Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, 1987), az Európai Unió és az ENSZ a mai napig ezt a definíciót használja hivatalosan (European Commission, 2023), (United Nations, 2023).

A következő definíció a fenntarthatóságot három dimenzióra, három pillérre osztja: Szociális fenntarthatóság, gazdasági fenntarthatóság és környezeti fenntarthatóság. Ez a definíció a legegyszerűbb és legáltalánosabban használt. Elsőként ezt a definíciót koherensen az 1980-as években alkották meg, amikor a „Triple Bottom Line” kifejezést megalkották (Bottom line = profit), utalva ezzel arra, hogy a vállalkozásoknak nem csak a pénzügyi, hanem a környezeti és szociális tevékenységeikre is egyaránt kell figyelniük (Spreckley, 1981). A már említett Bruntland-jelentésben 1987-ben a meghatározott dimenziók közül kiegészítették a szociális dimenziót, majd 1992-ben Herman Daly és Robert Costanza a gazdasági és környezeti dimenzió kölcsönhatásainak szabályait írták le (Daly & Costanza, 1992.), így az 1990-es/2000-es évekre megszületett egy keretrendszer a fenntarthatóság fogalmának leszűkítésére. Később, részben Daly és Costanza munkássága alapján kerültek bevezetésre a külső, gyenge és a belső, erős fenntarthatóság kategóriái, amelyek a három alappillér egymáshoz való viszonyát írják le. A gyenge fenntarthatóság a három alappillért egyenlően fontosként határozza meg. A pillérek egyenrangúságát a lenti, jól ismert ábra illusztrálja.

1. ábra: A fenntarthatóság pilléreinek kapcsolata a gyenge fenntarthatóság esetében

Forrás: Saját szerkesztés

Ezt a kategóriát határozták meg korábban, amely előrelépés volt önmagában, mert

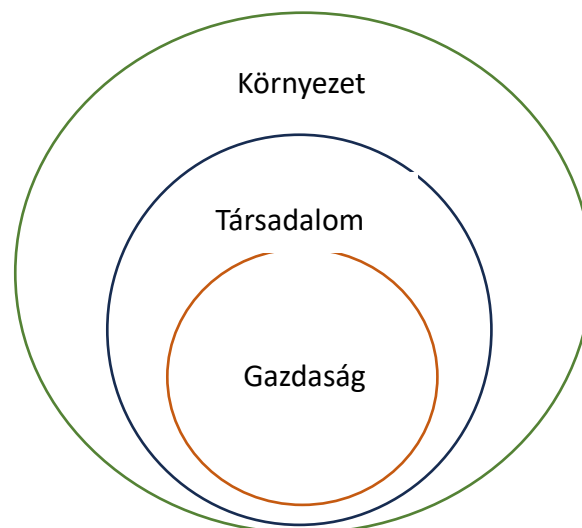
megmutatta, hogy a gazdaság mellett a környezet és a társadalom sem hanyagolható el, vele egyenértékű. A probléma ezzel a szemlélettel, hogy a pillérek egyenrangúságával a pillérek erőforrásainak egymással való teljes helyettesíthetőségét feltételezi, ugyanis azt társítja a fenntarthatósághoz a kategória, hogy a három pillér tőkéjének összege ne csökkenjen, ez a gyenge fenntarthatóság kritériuma, ugyanakkor a valóságban ez egy elég ritka esemény (Fleischer, és mtsai., 2014), (Fleischer, 2007), (Szigeti, 2020), (Szlávik, 2013).

Például egy kivágott erdőt elég nehéz gazdaságilag, emberi építményekkel pótolni, a költségek valószínűleg jócskán meghaladnák az erdő kivágással nyert hasznot, emellett az erdő kiirtása okozna visszafordíthatatlan károkat, amelyeket a jelenlegi technológiáinkkal képtelenek vagyunk visszafordítani és/vagy meggátolni.

A másik kategória az erős fenntarthatóság, amely a fenntarthatóság pillérei között erősebb, rendszer szintű kapcsolatot feltételez. Itt már megjelennek nem helyettesíthető erőforrások is, mint például kulturális értékek. Ebben a rendszerben az erőforrások újra termelődését és a pillér adaptációs képességét veszi figyelembe a rendszer szintű összefüggések leírásakor, a pillérek viszonya az alábbi ábrán látható.

2.ábra: A fenntarthatóság pilléreinek kapcsolata az erős fenntarthatóság esetében

Forrás: Saját szerkesztés

Az erős fenntarthatóság kritériuma, hogy a környezeti korlátokat csak az alrendszerre való ráhatással tartjuk/tudjuk betartani, így a hatások csak közvetlenül érik el a környezet szintjét. Egyszerűen leírva, a környezeti tőke elemei termelődnek újra a leglassabban, ezek megóvása a legfontosabb, majd a társadalmi tőke és végül a gazdasági tőke elemei következnek. Ideális

esetben csak gazdasági hatásokkal lehetne az egész rendszert szabályozni, a fenntarthatóságot megvalósítani. A fenntarthatóságból azóta, szerteágazó mivoltát figyelembe véve rengeteg kutatási- és tudományág született, jelent meg vagy újult meg.

Mivel fentebb láthattuk, hogy a fenntarthatóság nem egzakt fogalom, így alapjában véve nem mérhető, nem tudjuk például kilogrammban kifejezni, ezért ezeket az absztraktnak tűnő fogalmakat kiegészítik az ezekre épített különböző fenntarthatósági és az általában ehhez kapcsolódó klímavédelmi és egyéb stratégiák indikátorai. Ezek az indikátorokkal kiegészített fogalmak leszűkítik a fenntarthatóságot mérhető és észlelhető, illetve ami a legfontosabb cselekvőképes szintre (Karcagi-Kováts, 2011), például az éves szén-dioxid kibocsátás mérésével, de alkalmazásuk minden esetben egyéni, egy vagy egy csoportnyi indikátort nem lehet minden esetre alkalmazni, nem lehet mindent leírni velük, az átfogó célok, például a globális felmelegedés 1,5 C⁰-ra való mérséklése elérése érdekében folyamatosan fejleszteni és adaptálni szükséges az indikátorainkat (Goodland, 1995), (Bell & Morse, 2012). Mint az látható a fentebbi leírásból, a fenntarthatóság definíciói, valószínűleg pont ezért, mert tág értelmezésűek, nem zárják ki egymást, éppen ellenkezőleg, egymásra épülve adnak egy teljesebbnek tekinthető képet a fogalomról és a hozzá tartozó ideológiáról, rendszerekről.

2.2 Területfejlesztés

Magyarországon a területfejlesztés és a területrendezés szempontjából az egyik legfontosabb törvény az 1996. évi XXI. törvény, amely a területfejlesztést a következőképpen határozza meg: „Az országos, valamint a térségi szintű társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok feltérképezése és a beavatkozási irányok meghatározása, továbbá a rövid, közép- és hosszú távú fejlesztési célok, koncepciók meghatározása és fejlesztési programok keretében történő megvalósítása” (Nemzeti Jogszabálytár). A törvény összehangolta a magyar és az Unió területfejlesztési jogrendszerét, ezáltal lehetővé téve a magyar területfejlesztési politika és annak intézményrendszerének kialakítását és az Európai unióhoz való igazítását. A törvény jelentősége, hogy rendszerezi a területfejlesztési és területrendezési célokat, és hozzájuk olyan ellátandó feladatokat rendel, amelyek biztosíthatják az ország harmonikus gazdasági-társadalmi fejlődését. Keretrendszert teremt ahhoz, hogy a kevésbé fejlett régiók is beleszólhassanak az őket érintő fejlesztéspolitikai

kérdésekbe és hozzájuthassanak a fejlődésükhöz fontos forrásokhoz. A már említett Európai uniós jogharmonizáció jelentősége az Unió forrásokhoz való hozzájárulás biztosítása mellett, hogy beépíti a területfejlesztési politikába az Európai unió fejlesztési alapelveit:

- 1. Szubszidiaritás, decentralizáció elve:** A döntéseket a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni
 - 2. Koncentráció elve:** Pénzeszközök felhasználását a meghatározott feladatokra kell koncentrálni
 - 3. Partnerség elve:** A fejlesztési politikai érintettjei és résztvevői közötti együttműködésre van szükség
 - 4. Átláthatóság elve:** A fejlesztési politika ellenőrizhető és átlátható kell hogy legyen az érintettek számára
 - 5. Adicionalitás elve:** Az uniós támogatás csak kiegészítő finanszírozás, nem váltja ki a hazai forrásokat
 - 6. Programozás:** A terület egészét, vagy meghatározott alrendszereinek fejlődését befolyásoló célokat támogassanak
 - 7. Monitoring elve:** Meghatározott célrendszerhez kell kötni a támogatásokat, így a fejlesztés ellenőrizhető és mérhető
- (Illés, 2008), (Miklóssy, 1996), (Nemzeti Jogszabálytár), (Pálné Kovács, 2022), (Hajdu, és mtsai., 2017).

A fentebb említett elvek összességében a területfejlesztés az alulról jövő kezdeményezések preferált területe, amely logikus is, mert az EU szerint a döntések meghozatalához a közvetlen érintettek, az ott élők rendelkeznek a legtöbb információval és motivációval, őket csak segíteni, pénzügyi és know-how tudásátadással, illetve ellenőrizni kell, hogy helyesen hajtották e végre a projektet. Ugyanakkor Magyarországon a poszt-socialista rendszerben okozott az EU jogharmonizáció súrlódásokat, elsősorban az alulról jövő kezdeményezések támogatását és az adicionalitás elvét érintően.

A területfejlesztés céljai, a területi kohézió erősítése, gazdasági-társadalmi fejlődés elősegítése, a lakosság életszínvonalának növelése, a gazdasági-társadalmi különbségek csökkentése, nemzeti és helyi identitástudat erősítése, és az ország térszerkezetének és településszerkezetének fejlődésének elősegítése. A területfejlesztés főbb feladatai, a térségi és helyi közösségek területfejlesztési és területrendezési kezdeményezéseinek elősegítése,

összehangolása az országos célkitűzésekkel; fejlesztési koncepciók, programok és tervek kidolgozása, meghatározása és megvalósítása, a társadalom, a gazdaság és a környezet dinamikus egyensúlyának fenntartása, illetve javítása érdekében; a nemzetközi együttműködés keretében az Európai Unió regionális politikájához illeszkedés elősegítése, valamint a regionális együttműködésben rejlő kölcsönös előnyök hasznosítása és a hátrányos helyzetű térségek összehangolt fejlesztésének elősegítése (Illés, 2008), (Miklóssy, 1996), (Nemzeti Jogszabálytár), (Pálné Kovács, 2022), (Kormányhivatal.hu).

2023 decemberében új területfejlesztési törvény került elfogadásra, amely felülírja az 1996. évi törvényt. Az új törvény elsődleges célja a területfejlesztés szabályozásának modernizálása, az új EU elvekhez való igazítása. Fontos előrelépés az előző törvényhez képest, hogy ebben a törvényben célként már meghatározzák a vidék népességmegtartó képességének erősítését és az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást is. Az új törvényben az EU-val összhangban bevezetik a város térségek fogalmát, amelyeket regionális és megye határokon átnyúló, funkcionális térségekként definiálnak és a fejlesztés fontos elemévé emelik őket. Emellett a törvény bevezeti egy új területfejlesztési segédrendszert, a területfejlesztési szolgálatot, amely egy minden megyeszékhelyen működő, elsősorban az önkormányzatokat segítő szervezet. Ez a szervezet az említett törvényben megalapított, 2024 január 1.-vel elinduló önálló Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium része lesz (Nemzeti jogszabálytár).

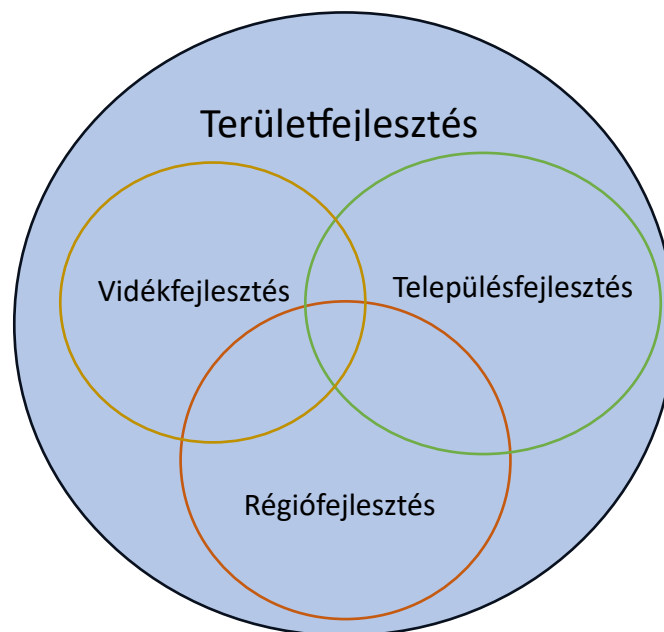
A fenntartható területfejlesztés a 2014-2021-es tervezési időszak óta Európai Unió mintáján a magyar területfejlesztés szerves részét képezi (Szlávik, Csáfor, & Szép, 2014), ezt a 2023-as új területfejlesztési törvény már nemzeti szinten is törvény erőre emelte. Így a magyar törvényeknek és az EU törekvéseinek megfelelően minden területfejlesztési beavatkozásnak, legalábbis papíron fenntarthatónak kell lennie, így a fenntartható területfejlesztés egybeolvad a hagyományos területfejlesztéssel, nem kell külön fogalmat bevezetnünk a fenntartható területfejlesztés lefedésére. Ugyanakkor fontosnak tartom, hogy a területfejlesztést a fenntarthatóság oldaláról szemléljük, nem csak az EU és Magyarország által megszabott léptékig, az objektív, indikátorokkal szabályozott és mért szint felett, a szabályozás helyett gondolatmenet szerves részét képező tényezővé tenni. Ha a fenntarthatóság már a gondolatmenetünk szerves részét képezi, az indikátorok is leegyszerűsíthetőek és előre figyelembe vehetőek, például egy épületfejlesztés előtt a

fejlesztésekor és aztán az épület fenntartásakor keletkezett karbonlábnyom is jelentős indikátor lehet az épület gazdasági és társadalmi hatásait mérő indikátorok mellett.

A területfejlesztés több elemre bontható, ezek közül a településfejlesztés és a helyi gazdaságfejlesztés, a jelen dolgozat tartalmával kapcsolatban a leglényegesebb. A helyi gazdaságfejlesztés bármely másik elemben megjelenhet, lényege, mint a fentebb említett törvénynek is, a közösségi, alulról jövő kezdeményezések, fontos a helyi jelleg a fejlesztésben, ez lehet település, mikro- vagy kistérség is. Ebben a fejlesztési gyakorlatban a belső erőforrásokra kiaknázása a legjelentősebb, ugyanakkor külső erőforrások nélkül sokkal nehezebb fenntartható fejlesztést létrehozni. A területfejlesztés elemeit a következő, 3. ábra szemlélteti.

3. ábra: A területfejlesztés elemei

Forrás: Saját szerkesztés

A vidékfejlesztés a területfejlesztés egy specializált része, amely elkülönül a településfejlesztéstől, mégis sok közös vonás lelhető fel a két terület között. Igaz, hogy a vidékfejlesztés egy erősen specializált, fejlesztési terület, amely mind képzésileg, mind szakmailag erőteljesen a mezőgazdaságra és vidéki identitásra és csak kisebb részben az egyéb helyi erőforrásokra koncentrál, más forrásokból és más struktúrával történik a vidékfejlesztés, mint a hagyományos terület és településfejlesztés. Ugyanakkor ez a terület is kiemelten fontos, főleg az elmaradottabb, vidékinek sorolt területek fejlesztésénél (Káposzta, 2020), mint például a Dél-Dunántúli régió is.

A településfejlesztés pontos szabályozására jelenleg nincs törvény és/vagy egyéb jogrend, a szabályozáshoz legközelebb eső jogrend a 2012/314-es kormányrendelet, amely a településfejlesztést az átfogó területfejlesztési stratégiába, így a fentebb említett törvénybe is segít beilleszteni, emellett a települések/települési önkormányzatok számára jogokat és kötelezettségeket állapít meg a települések technikai kérdéseit illetően, mint például a településképi arculati kézikönyv elkészítésének előírása vagy a településfejlesztési koncepció és településfejlesztési stratégia készítésének előírása. Ezzel a településfejlesztést teljesen a területfejlesztés eszközévé teszi, elkerülve a két fejlesztési szándék ütközésében, ismét kihangsúlyozva a területfejlesztés egyik fontos alapelvét, hogy mindig átfogó stratégiákban gondolkodva hajtsuk végre a fejlesztést (Nemzeti Jogszabálytár). A településfejlesztés nem meghatározott fogalom, ugyanakkor a települési önkormányzatoknak elvileg kötelező feladata a településfejlesztés keretein belül a közfeladatok ellátása, hiányos ellátás esetén az ellátás biztosítása, például új iskola, orvosi rendelő építése (Nemzeti jogszabálytár).

A területfejlesztést különböző szinteken hajtják végre különböző szervek, tervezési-statisztikai és fejlesztési régiós, NUTS 2-es szinten, majd megyei, és település szinten. 2011 után a kistérségek területfejlesztési kötelezettségei és jogai más szervezetekhez, elsősorban a területfejlesztési önkormányzati társulások és a megyei önkormányzatok kerültek, majd 2013-tól a kistérségek megszűntek és közigazgatási szerepét a járások vették át, ám ezek nem rendelkeznek területfejlesztési kötelezettséggel, mára a területfejlesztés hangsúlya áthelyeződött a régiókról a megyékre (Magyar Közlöny, 2012), (Magyar Közlöny, 2012).

A következőkben elsősorban a helyi gazdaságfejlesztési, és egyéb helyi, alulról jövő kezdeményezéseken lesz a hangsúly a dolgozatban, bármely érintett szféra szempontjából.

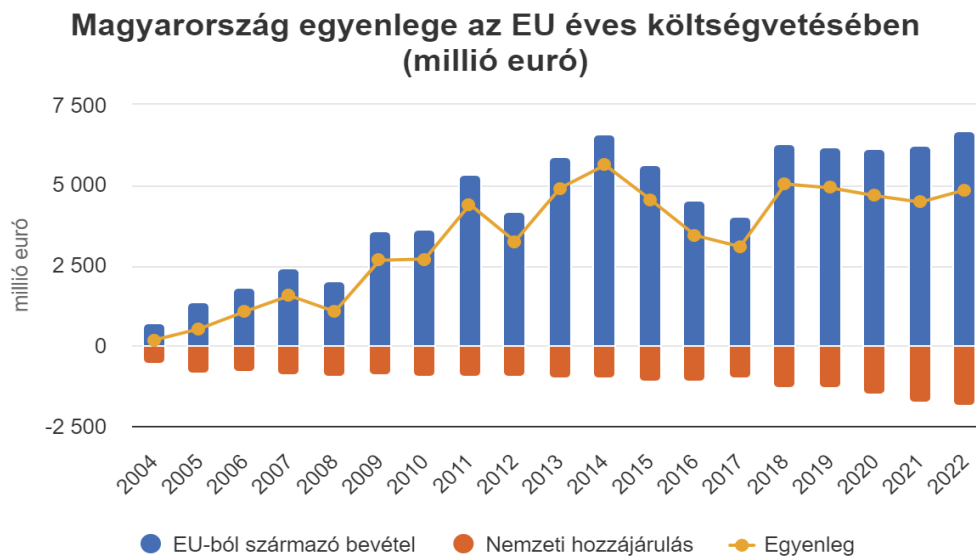
2.3 Területfejlesztés helyzete Magyarországon

2.3.1 Források mennyisége Magyarországon

Az alapfogalmak után fontos megvizsgálunk a jelenlegi helyzetet a területfejlesztésben. Magyarország az EU-hoz való csatlakozása óta nettó kedvezményezett tagállam, azaz több forrást kap az EU-tól, mint amennyit befizet, ahogyan az az alábbi 1.képen látható.

1. Kép: Magyarország egyenlege az EU éves költségvetésében

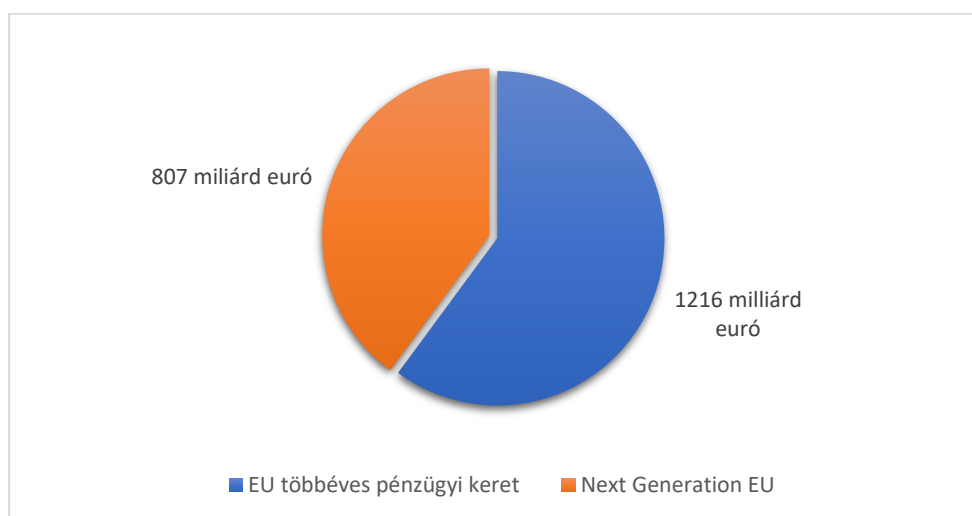
Forrás: (Európai Bizottság Magyarországi Képviselete, 2024)

A fenti képen láthatóan, 2022-ben Magyarország **1,8425** milliárd euró befizetés ellenében **6,6947** milliárd euró támogatást kapott, amely **4,8522** milliárd eurós többletet jelent. Az Európai unió költségvetése a 2021-2027-es programozási időszakban **2023** milliárd euró, ezeknek a forrásoknak több, mint harmada a Next Generation EU keretében az Unió nevében felvett tőkepiaci hitel, amelyek elsősorban a Covid helyreállítás és egyéb ágazati programok érdekében fenntartott források.

4. ábra: Európai unió 2021-2027-es programozási időszak költségvetése, milliárd euróban kifejezve

Forrás: (Az Európai Unió Tanácsa, 2024) alapján saját szerkesztés

A jelenlegi, 2021-2027-es programozási időszakban Magyarország 42 milliárd euró támogatásra számíthat, és ez még kiegészíthető az EU által egyéb forrásokkal. Ebből a legjelentősebb, 13,6 milliárd euró a regionális fejlesztésekre fordítható, amíg 12 milliárd euró a vidékfejlesztésre és a mezőgazdasági támogatásokra fordítható. Ezek mellett a magyar szervezetek még az EU által közvetlenül irányított alapok pályázatain, mint például a Horizon Europe többlet forrásokhoz juthatnak. (Európai Bizottság Magyarországi Képvisellete, 2024). Ezeket a támogatásokat kiegészítik még a nemzeti források, amelyek 2022-ben 1017,950 milliárd forintot jelentettek. Lényeges elem ugyanakkor, hogy ezeket az összegeket jelentősen megemelte a Covid helyreállítási alaphoz hazánkra eső rész is. (Központi Statisztikai Hivatal, 2024).

A fenti számok alapján Magyarország jó helyzetben van, legalábbis forrásilag a területfejlesztés szempontjából, ugyanakkor lényeges elem az is, hogy egy országba érkező forrásokat miképpen hasznosítják, nem csak a források mennyisége.

2.3.2 Források felhasználása és az azokat gátló tényezők

Az Európai Unió hetedik kohéziós jelentése, amelyet 2016-ban publikáltak kimutatta, hogy habár a területi egyenlőtlenségek valamelyest csökkentek, a fejlett területek magasabb ütemben kezdtek el fejlődni, mint a fejletlenebb, erősebben támogatott területek (Eur-Lex, 2016).

A 2022-ben publikált nyolcadik kohéziós jelentés szerint a régiók közötti egyenlőtlenségek tovább csökkentek, elsősorban a GDP tekintetében és a Kelet-európai régiók felzárkózása erősödött, viszont a többi mutató, elsősorban a Kutatás-fejlesztés tekintetében egyre növekednek a fejletlenebb országokon belül és a fejlődő, illetve a fejlettebb régiók közötti különbségek (eGov Hírlevél, 2022), (Kohézió Európában 2050-ig, a 8. kohéziós jelentés, 2022).

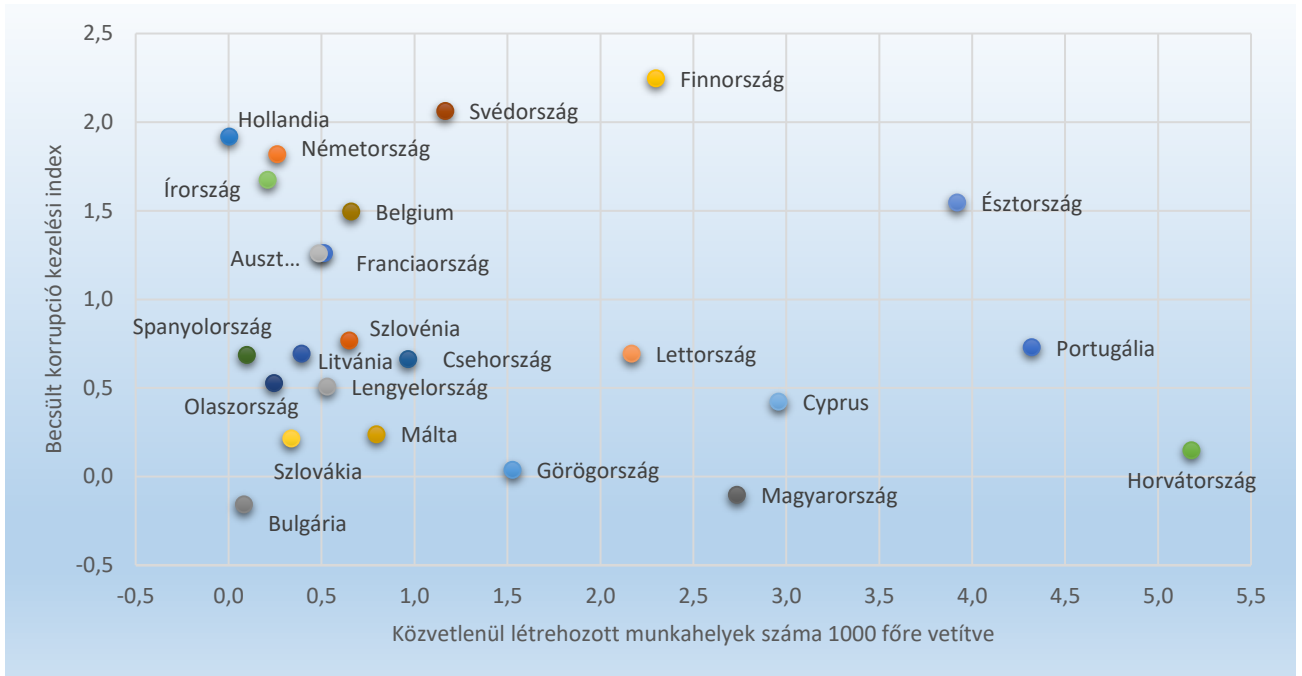
A növekvő, illetve lassan csökkenő különbségek lehetséges tényezői egyrészt a források tényleges felhasználására, és a források felhasználásának kapacitására is visszavezethetőek. A fejletlenebb régiók inkább előnyben részesítik a szükséges, de csak rövid távú haszonnal bírót, vagy jövedelmet egyáltalán nem termelő, elsősorban infrastruktúrális beruházásokat, a

hosszú távú, humán tőkére és kutatás-fejlesztésre fókuszáló beruházások helyett, így habár rövid távon növekszik a jövedelem, hosszabb távon elakad a régiók fejlődése. Emellett a forrás felhasználásának kapacitása is próbára kerül a fejletlenebb régiókban, ahol a bürokrácia hatékonysága alacsonyabb, mint a fejlettebb régiókban, és emellett még a korrupció és a szabálytalan felhasználás is nehezíti a források hatékony felhasználását, elosztását. Példul Magyarország a 2014-2020-as ciklusban a teljes ciklus támogatási keretének 104%-ára vállalt kötelezettséget 2018 decemberéig, a tényleges, Európai Bizottság által jóváhagyott és kifizetett források ugyanakkor csak a teljes keret 30%-át érték el 2019 januárjában. Ez önmagában nem biztos mérőszám, hiszen több másik tagállam is többlet vállalást tett ebben az időszakban, elsősorban a korrupciós és fizetés elakadási problémák elkerülése érdekében, így például Belgium a keret 138%-át kötötte le, amíg Németország a keret 98%-át 2018 decemberéig. A képet tovább torzítja, mint azt már említettem, hogy a fejletlenebb országokba több forrás érkezik, így az elméletileg fejletlenebb bürokrácia rendszer több teherrel szembesül, mint a fejlettebb országokban (Cohesion Data.eu, 2024), (Mérték Médiaelemző Műhely, 2019).

A fentebbiekből következtethető, hogy a korrupció negatív hatással van a forrásfelhasználásra, ezért a következő, 4. számú ábra adatain megvizsgáltam, hogy milyen összefüggés jelenik meg egyrészt a becsült korrupció kezelési index, amely azt írja le, hogy egy állam mennyire képes kezelni a korrupciót a Világbank becslése alapján -2,5 és +2,5 között mérve, másrészt az 1000 főre vetített direkt módon a Kohéziós alapból, cégeknek történő támogatási kifizetések alapján létrejött munkahelyek száma között, amely a ténylegesen létrehozott munkahelyek számát jelenti országonként, nem beleszámítva a járulékosan létrehozott munkahelyeket. Például egy autógyár támogatásával 1000 új munkahely jön létre, azonban az autógyár beszállítói is újabb munkahelyeket hoznak létre az autógyár fellendült keresletére hivatkozva, ebben az esetben csak az autógyár által közvetlenül létrehozott 1000 munkahelyet számítja az EU ebben az adatbázisban. Az adatok a 2014-2020-as költségvetési ciklusból, de már a 2022-es évből származnak, a még kifutó projektek, illetve a 2014-2020-as és 2021-2027-es költségvetési ciklusok közötti átmeneti időszak projektjeit is ideszámítja az adatbázis, a létrehozott munkahelyek számának adatai kumulatívak.

5. ábra: Becsült korrupció kezelési index és az 100 főre vetített, direkt módon létrehozott munkahelyek kapcsolata

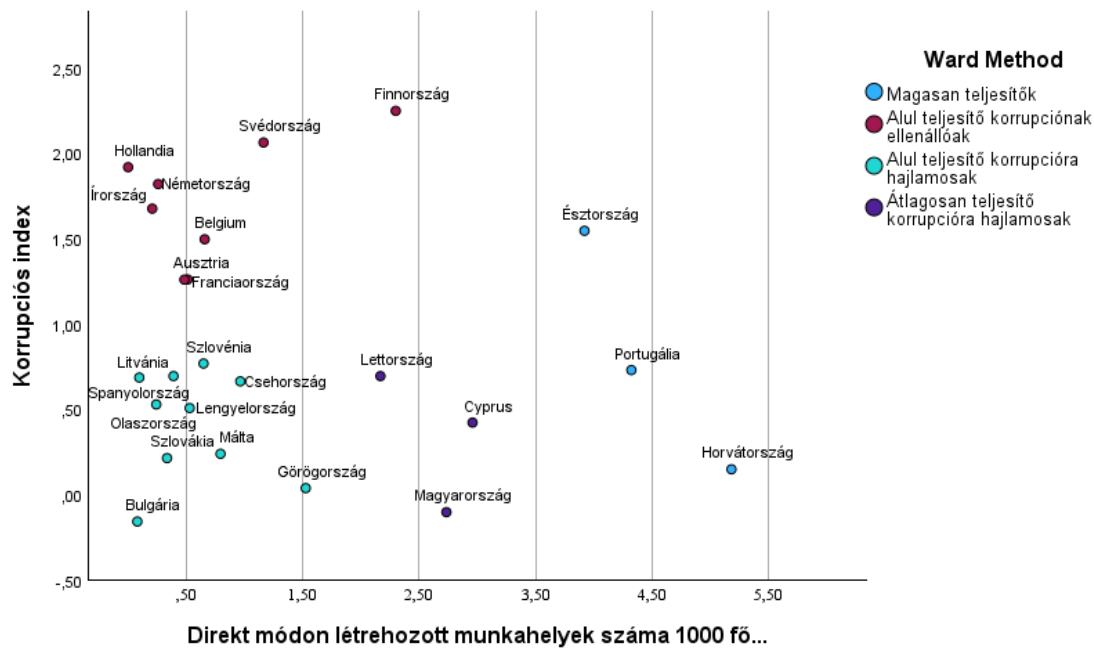
Forrás: Világbank (Worldbank, 2023) és EU 2014- 2020-as ciklus kohéziós politikai (Cohesion Data.eu, 2024) adatai alapján saját szerkesztés

Az adatok korreláció elemzésénél $\sim -0,14922$ értéket kaptunk, tehát az adatok között gyenge, fordított arányú lineáris függvény kapcsolat van. Az adatokat faktorelemzésénél, az adatok között a KMO és Bartlett teszt alapján gyenge összefüggés lelhető fel, az adatok elemzésre alkalmasak, a teszt értéke 0,500. Ugyanakkor a faktorok összesen csak 57,461%-i információt őriznek meg, amely elmarad a társadalomtudományokban elfogadott 60%-os értéktől, így az adatokból nem vonhatóak le jelentős következtetések. Az ábráról, nem olvasható le egyértelmű tendencia, amely azt mutatná, hogy ezen mutató esetében a korrupció kezelésének, ezzel közvetve a bürokrácia hatékonyságának mértéke befolyásolná-e a munkahelyteremtési képességet, közvetve a források felhasználásának képességét. Az ábrán is látható kiugró adatok által okozott torzítások kiküszöbölése végett egy Ward módszeres klaszterelemzést is elvégeztem az adatokon.

2. Kép: Direkt módon létrehozott munkahelyek és Becsült korrupciós index klaszterelemzése Ward módszerrel

Forrás: Világbank (Worldbank, 2023) és EU 2014- 2020-as ciklus kohéziós politikai (Cohesion Data.eu, 2024) adatai alapján IBM Spss szoftver számítás

A Ward módszeres klaszterelemzés eredménye grafikonon ábrázolva a fentebbi, 2. képen látható. 4 csoportot lehetett az adatokból megkülönböztetni, ezek a csoportok nagyrészt homogének, egyetlen kivétel ez alól a magasan teljesítők csoportja, amely csak a munkahelyteremtés szempontjából mutatkozott homogénnek, a korrupció kezelés szempontjából magas az adatok szórása. A többi csoport jól lehatárolható mindkét dimenzió szempontjából. Az két ábrán megfigyelhető tendenciának több lehetséges oka is lehetséges, ezek lehetnek például: A már specializálódott, fejlettebb gazdasági szerkezet és ez által kevesebb támogatás a fejlettebb országoknak, amelyek nagyrészt mind alul teljesítő csoportokban foglalnak helyet. Lehetséges még, hogy az adatokban közrejátszik a Covid járvány hatása is közrejátszik, látható például, hogy magasan teljesítő csoport három tagjából kettő, Horvátország és Portugália is erősen turizmus orientált ország, Horvátországban 2022-ben a turizmus a GDP 25.8%-át adta, amíg Portugália esetében ez a szám 15.8% (Statista.com, 2024). Magyarország az átlagosan teljesítő, de alacsony korrupció kezelő képességű csoportban helyezkedik el. Az adatok között gyenge kapcsolat lehet fel, de mint láthattunk ezekből a mutatókból nem lehet egyértelmű következtetéseket levonni.

(Houghton, 2014) alapján az Európai Unió Közép-Kelet európai tagországainak belpolitikájában az egyik legjelentősebb szerep az EU témakörében az európai források felhasználása körül kialakult vitás kérdéseknek jut. Ugyanakkor fontos kérdés, hogy az emberek szemében és adatok alapján ténylegesen hogyan kerülnek a források felhasználásra.

(Batory, 2021) kutatása, amely fókusz csoportos módszerrel dolgozott, így a módszer jellege alapján nem reprezentatív, kimutatta, hogy Magyarországon és a környező országokban az emberek szemében az EU források egyértelműen rosszul kerülnek felhasználásra, leginkább a helyi hatóságok és politikusok által. Az emberek szemében rendszer nem tudja az EU részéről sem ellensúlyozni a korrupciót, hanem egyre inkább összeforr vele, például a helyi polgármesterek több forráshoz jutnak a politikai hovatartozásuk alapján, mint a tényleges fejlettségi, gazdasági-társadalmi szükségleteik alapján (Papp, 2019). Ez növeli az euroszkepticizmus terjedésének esélyét, mivel az emberek úgy érezhetik az EU cserbenhagyta őket, mert az őket cserbenhagyó nemzeti kormányaik EU pénz felhasználását nem ellenőrizték megfelelően. Növeli még az euroszkepticizmus lehetőségét, hogy az emberek nagyrésze a kohéziós források beruházásait nem segítségként, hanem egy előrehaladott gazdasági gyarmatosításként látja, minél magasabb az életminőség ezekben az annál nagyobb a többi EU ország felvevő piaca. Ugyanakkor fontos megjegyzés, hogy mindezek ellenére az emberekben pozitív kép alakult ki az EU-ról és a kohéziós forrásokról. Egyéb kutatások alapján kimutatható, hogy a forrásfelhasználás képességét negatívan befolyásolja a korrupció (Incaltarau, Pascariu, & Surubaru, 2020), eltérően a fentebb látható 4. ábrával, amelyből az adatok tulajdonságainál fogva nem lehetett egyértelmű konklúziót levonni. Az érintett országokban a forrásokhoz való hozzájutással egyetemben nő a korrupció veszélye, az egyes területek forrásokhoz való hozzájutásában fontos szerepet játszik a terület politikai hovatartozása is (Hagemann, 2019). Magyarországot jelenleg az EU források felhasználását nehezíti a korrupció, jelentős a legális korrupció mértéke, azaz amikor a magasabb politikai körök manipulálják saját és érdekköreik kedvére a különböző források felhasználását a törvények és egyéb jogi eszközök felhasználásával. Pontos adataink nincsenek a korrupció következtében elpazarolt források mennyiségére, becslések az Európai unió szintjén a 2013 és 2017 között kivizsgált, 4000db potenciális forrásfelhasználást érintő szabálytalanságokat érintően az érintett és potenciálisan elvesztegetett források mennyiségét **1.5 milliárd euróra** teszik. Ugyanakkor fontos, hogy ezek valószínűleg nem mind korrupció következtében kivizsgált szabálytalanságok, illetve ami még fontosabb, hogy ezek csak a kivizsgált pénzügyi szabálytalanságok, a tényleges szabálytalanságok valószínűleg sokkal nagyobb értéket képviselnek, mind EU-s, mind tagállami szinten. (Fazekas, King, & Tóth, 2013), (Fazekas & Tóth, 2016), (Kállay & Nagy, 2015), (Győrfi, Molnár, Reszkető, & Váradi, 2016), (Izgorodin & Wen, 2015).

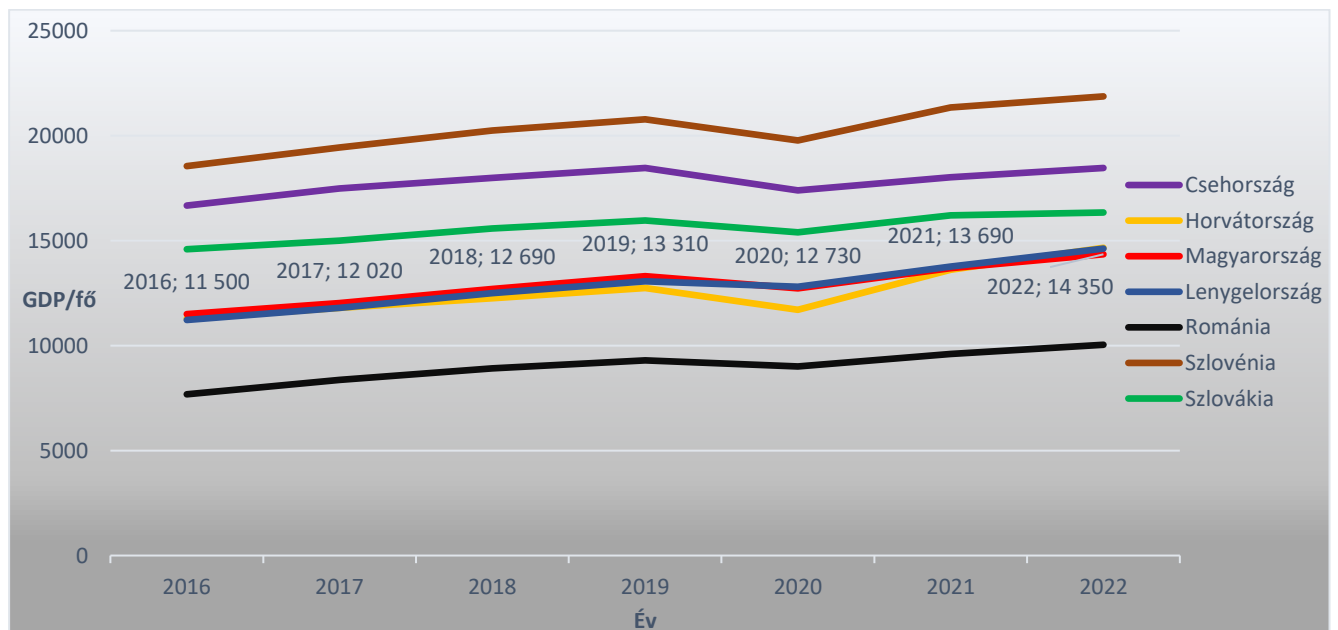
Mind a szakirodalom, mind a saját szekunder adatokon alapuló kutatás arra jutott, hogy Magyarországon a fejlesztési források rosszul kerülnek felhasználásra, korrupció vagy egyéb okoknál fogva. A kérdés ugyanakkor, hogy pontosan hogyan is állunk jelenleg a területeink fejlesztését illetően?

2.3.3 Magyarország jelenlegi helyzete

Magyarország jelenlegi fejlődésében, amint az az alábbi 6. ábrán látható a környező és hasonló történelmű országokkal egyetemben halad a GDP tekintetében. Mind a Visegrádi 4-ek Magyarországon kívüli tagjai, mind a többi környező ország látszólag azonos pályán halad, ugyanakkor a fejlettségbeli különbségek megmutatkoznak a reál adatokban, például Szlovénia és Csehország kiugró adatai, vagy Románia lemaradása. Az ábrán számokkal feltüntetve Magyarország adatai szerepelnek.

6. ábra: Magyarország és a környező országok összehasonlítása GDP/fő alapján

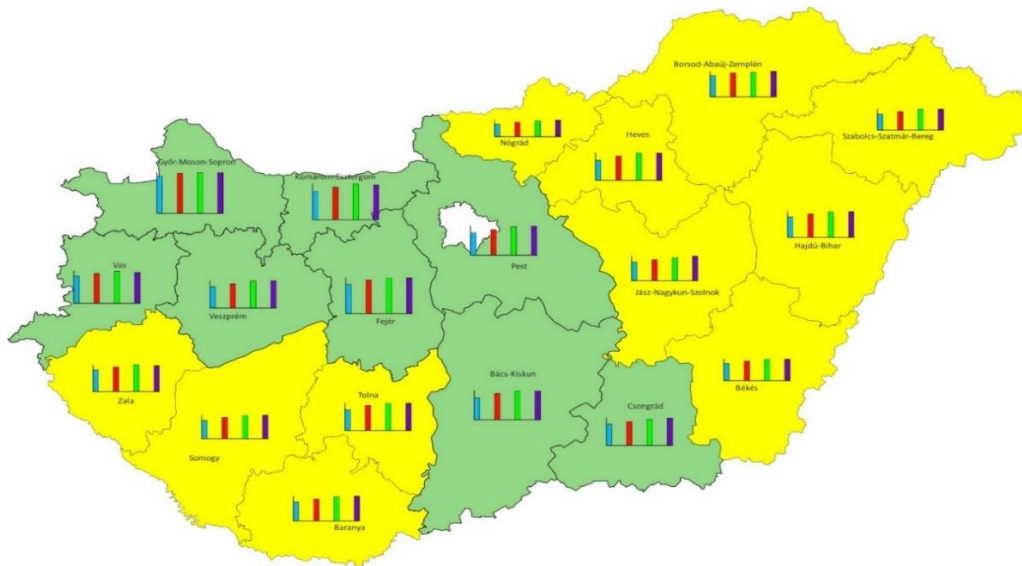
Forrás: (Eurostat, 2024)

Magyarországon jelenleg minden régióknak, Budapestet leszámítva konvergencia régióknak számít, azaz az egy főre jutó GDP a régióban nem éri el az Európai uniós átlag 75%-át. A többi Kelet-Közép Európai országban szintén hasonló a helyzet. (Eurostat, 2024).

3. Kép: Egy főre jutó GDP megyénként ábrázolva

Forrás: KSH.hu adatai alapján saját Qgis szerkesztés

A 3. képen látható a megyéink egy főre vetített GDP-je, 2017-től 2020-ig. Sárgával a 2020-as évben az országos átlag alatti GDP-vel rendelkező megyék láthatóak. Jól megfigyelhető a térképen a Dél-Dunántúli régió és az Alföldi régiók alacsonyabb fejlettségi szintje, mind az Észak-Déli, mind a Kelet-Nyugati fejlettségi tengely leolvasható az adatokból. Még tovább árnyalja a képet, hogy az adatokban nem szerepel Budapest, így még a főváros okozta GDP torzulás sem lehet a megyék alacsony helyének oka.

Jelenleg az országban a két legjelentősebb területfejlesztési program a Széchenyi Terv Plusz és a Magyar Falu Program. A Széchenyi Terv Plusz a 2021-2027-es programozási időszakban futó program, jelenlegi keretösszege **9487 Mrd Ft**. A program egyik legjelentősebb operatív programja a területfejlesztés szempontjából a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz), amely költségvetése **1962,5 Mrd Ft**, ebből 83% Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és az Európai Szociális Alap (ESZA+) forrás, a maradék 17% hazai társfinanszírozású forrás. Ezen operatív program célja a területi kohézió javítása, a területek fejlettségének javítása és az elmaradott régiók fejlesztése. A program keretében vállalkozások, települési önkormányzatok, civil és egyéb szervezetek, illetve bizonyos pályázatok esetében magánszemélyek is pályázhatnak. (palyazat.gov.hu, 2024).

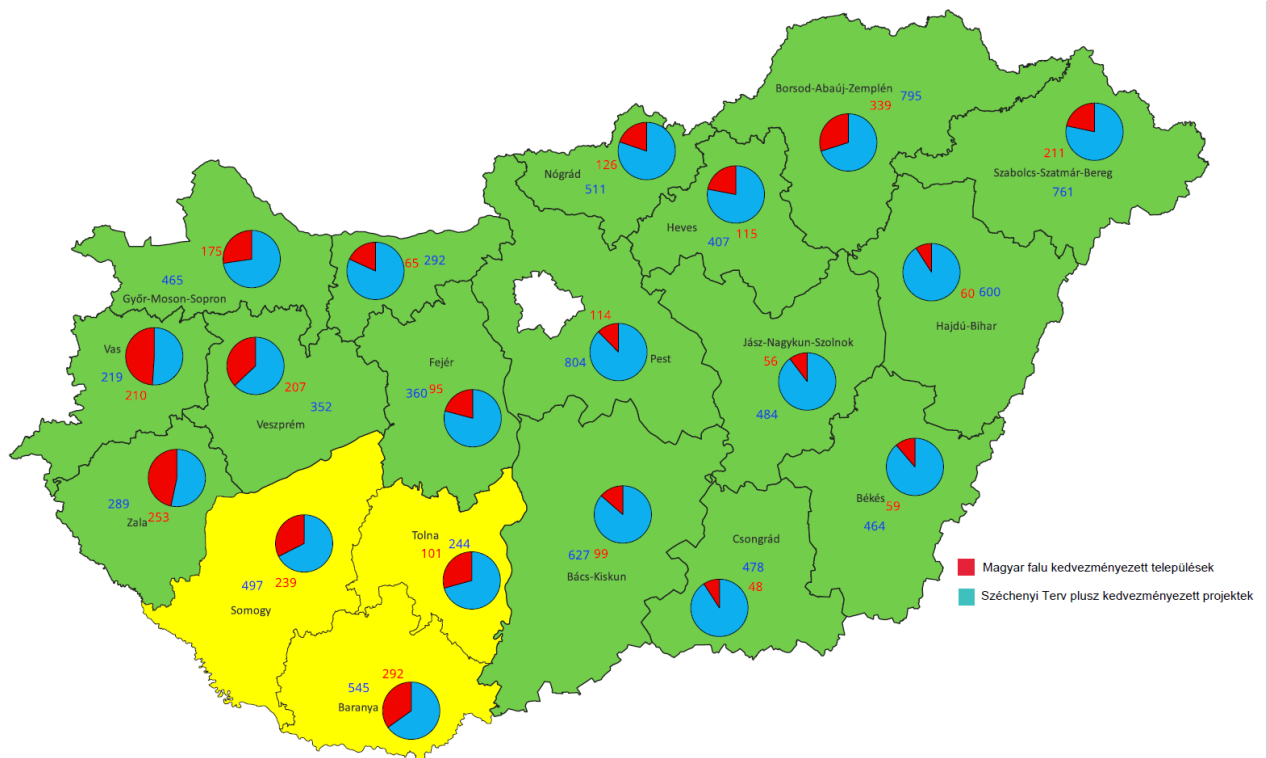
A Magyar Falu Program 2018-tól futó hazai finanszírozású fejlesztési program, amelynek keretében az 5000 fő népesség alatti önkormányzatok, civil és egyéb szervezetek pályázhatnak fejlesztési forrásokra – kivételt jelent ez alól a Falusi CSOK (Családi

Otthonteremtési Program), amely magánszemélyként igényelhető, jelenleg 31600 nyertes pályázat és 1000 Mrd Ft kifizetett támogatás a program eredménye, 2024-ben több, mint 10 Mrd Ft értékben kiírt pályázattal tervezi folytatni a kormány a programot (magyarfaluprogram.hu, 2024).

A lentebbi, 4. számú képen az országban megyénként ábrázoltam a Magyar Falu program és a Széchenyi Terv Plusz keretében elnyert támogatások számát 2024-ig.

4. Kép: Széchenyi Terv Plusz keretében támogatott projektek és a Magyar Falu program keretében támogatott települések eloszlása megyénként.

Forrás: (magyarfaluprogram.hu, 2024) és (palyazat.gov.hu, 2024) adatai alapján saját Qgis szerkesztés

A térkép és az alapjául szolgáló adatok összehasonlításra valamelyest alkalmasak, ugyanakkor, mint az a térkép jelmagyarázatán is látszik, a Magyar Falu Programhoz csak a támogatott települések voltak elérhetőek területi lebontásban, ugyanakkor nagyon valószínű, hogy egy település többször is nyert támogatást több projektre, mint az a fentebb említett támogatott projektek számából valószínűsíthető, amíg a Széchenyi Terv Plusznál nem a támogatott szervezetek, hanem a támogatott projektek száma volt elérhető, így látható is a térképen, hogy a Széchenyi Terv Plusz minden megyében többségben van, van ahol ugyan

kiseb arányban, mint például Vas és Zala megye. Emellett látható, hogy a Dél-Dunántúlon is magas a Magyar Falu kedvezményezett települések aránya a Széchenyi Terv Plusz projektek számához mérten. Ennek okai lehetnek, hogy ezeken a területeken a legmagasabb az apró falvak aránya, a fejletlenebb területeinken magasabb a támogatási intenzitás. Ehhez kapcsolódóan még nehezíti az összevetést, hogy a Magyar Falu programban elsősorban települések és civil szervezetek a kedvezményezettek, ezekből csak a települések jelennek meg a térképen, amíg a Széchenyi Terv Plusznál jelentős a vállalkozások és magánszemélyek aránya is a kedvezményezettek között. Újabb torzulási pont, hogy a Széchenyi Terv Plusz 2021 óta futó program, amíg a Magyar Falu Program 2018 óta futó program. A Magyar Falu program keretében nem voltak a támogatott projektek értékére vonatkozó adatok, a Széchenyi Terv Plusz keretében támogatott projektek értékére viszont igen. Ezek a következő, 1. számú táblázatban láthatóak.

1. Táblázat: Széchenyi Terv Plusz kedvezményezett projektek értéke 2024-ig megyénként

Forrás: (palyazat.gov.hu, 2024) alapján saját szerkesztés

Megye	Széchenyi terv plusz Kedvezményezett projektek száma	Széchenyi terv plusz Kedvezményezett projektek értéke
Baranya	545	53 589 854 943 Ft
Bács-Kiskun	627	65 430 556 885 Ft
Békés	464	64 295 561 095 Ft
Borsod-Abaúj- Zemplén	795	90 163 207 521 Ft
Csongrád- Csanád	478	60 104 175 573 Ft
Fejér	360	37 614 748 317 Ft
Győr-Moson- Sopron	465	33 292 958 241 Ft

Hajdú-Bihar	600	80 819 822 867 Ft
Heves	407	50 285 238 645 Ft
Komárom- Esztergom	292	35 292 611 637 Ft
Nógrád	511	40 936 804 492 Ft
Pest	804	108 726 049 283 Ft
Somogy	497	57 877 076 364 Ft
Szabolcs- Szatmár-Bereg	761	95 493 118 733 Ft
Jász-Nagykun- Szolnok	484	71 139 149 263 Ft
Tolna	244	19 803 816 037 Ft
Vas	219	25 928 931 231 Ft
Veszprém	352	38 029 778 669 Ft
Zala	289	20 224 255 843 Ft

A táblázatból látható, hogy a legtöbb forrás az elmaradottabb Észak-Alföld és Észak-Magyarországi régiókban került felhasználásra, a Dél-Dunántúlon, Tolna megye kivételével átlagos volt a források mennyisége.

Jelentős területfejlesztési program még Magyarországon a Vidékfejlesztési Program (VP), amely nem képezi jelen dolgozat szerves részét, ugyanakkor a területfejlesztési hatása nem hagyható figyelmen kívül. Mint az előzőekben említettem a program más alapokból kerül finanszírozásra, mint a területfejlesztés többi programja, névlegesen a Közös Agrárpolitika II.

pillérének keretein belül az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) és az Eu egyéb alapjai közül a Next Generation EU helyreállítási eszköz forrásaiból is. A program a 2014-2021-es programozási időszakban, amely az átmeneti időszakot is ideszámítva 2023-ig tartott, hozzájárult az elmaradottabb régiókban a szegénység mérsékléséhez, a jövedelmi és társadalmi különbségek csökkentéséhez. Ugyanakkor fontos megállapítás, hogy az emberek a program értékelésekor a társadalmi hatásvizsgálat keretein belül nem éreztek jelentős javulást az életkörülményeikben, a program kifizetési és az életkörülmények megítélése között gyenge, pozitív irányú kapcsolat lelehető fel. A program és a KAP stratégia prioritásai mentén meghatározott mérőszámok és a VP kifizetések között is pozitív összefüggés rajzolódott ki, ezek alapján kijelenthető, hogy a program hozzájárult a szegénység és a társadalmi különbségek csökkentéséhez. A Vidékfejlesztési program keretében a 2014-2021-es programozási időszakban 2020 decemberéig **2.351.413.422,50** euró került kifizetésre Magyarországon a fókuszterületekkel kapcsolatos beruházásokra. (Saád, Király, Lőrincz, Rácz, & Magócs, 2023.), (agridata.ec.europa.eu, 2024).

A jelenlegi, 2023-2027-es időszakban az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap költségvetése **95,5** milliárd euró, amelyből a Magyarország számára elérhető forrásmennyiség **1,635** milliárd euró, a fennmaradó **6,287** milliárd euró hazai társfinanszírozásból származik, így az összes finanszírozási keret **7,922** milliárd euró (Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, 2023).

2.3.4 Hegyháti Járás helyzete

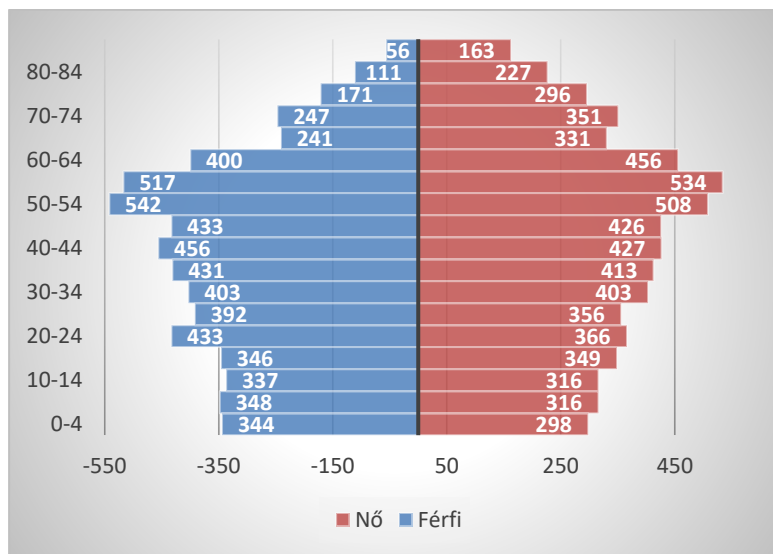
A Hegyháti járás a Dél-Dunántúli régióban, Baranya megye északi határán helyezkedik el, Somogy, Tolna és Baranya megye találkozásánál, a „hármass határnál”. Központja Sásd város, amely lakossága 2023-ban 2908 fő volt. a járás népessége 2022-ben 11.163 fő volt (Ksh.Hu Népszámlálási adatbázis, 2024).

A járás elhelyezkedését tekintve érdekes helyen található, a három közeli város vákuumában található, Pécs és Kaposvár 30-35 km-re, Dombóvár megközelítőleg 20km-re, amíg Komló 25 km-re található a járás központjától. A nagyobb központok távolsága okán kialakult egy belső periféria helyzet a járásban és a járás központban. Elég közel találhatóak a központok ahhoz, hogy a nagyobb infrastrukturális beruházás igényű, nagyobb népességszámhoz tartozó beruházásokat feleslegessé tegyék, mint például kórházak, bevásárló központok és egyfajta

mini-agglomerációként működjenek a környékbeli települések a központok számára. Ugyanakkor elég messze találhatóak ahhoz, hogy elszívják a környékről a befektetéseket és munkaerőt, illetve nehézkessé tegyék bizonyos szolgáltatások elérését, mint például az előbb említett kórházak és nagyobb bevásárló központok elérését. Több főút is áthalad a járásán, ezek közül a legjelentősebbek a 66-os fő út Pécs-Kaposvár irányban, illetve a 611-es fő út Sásd-Dombóvár irányban, amely a 66-os fő utat és a 61-es fő utat köti össze.

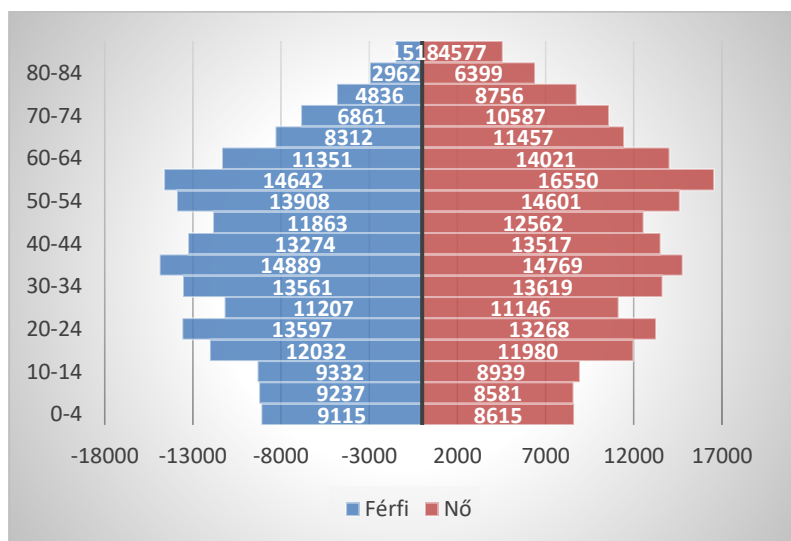
7. ábra: A Hegyháti járás korfája 2011-ben (Fő)

Forrás: KSH.hu és TEIR adatai alapján saját szerkesztés

8. ábra: Baranya megye korfája 2011-ben (Fő)

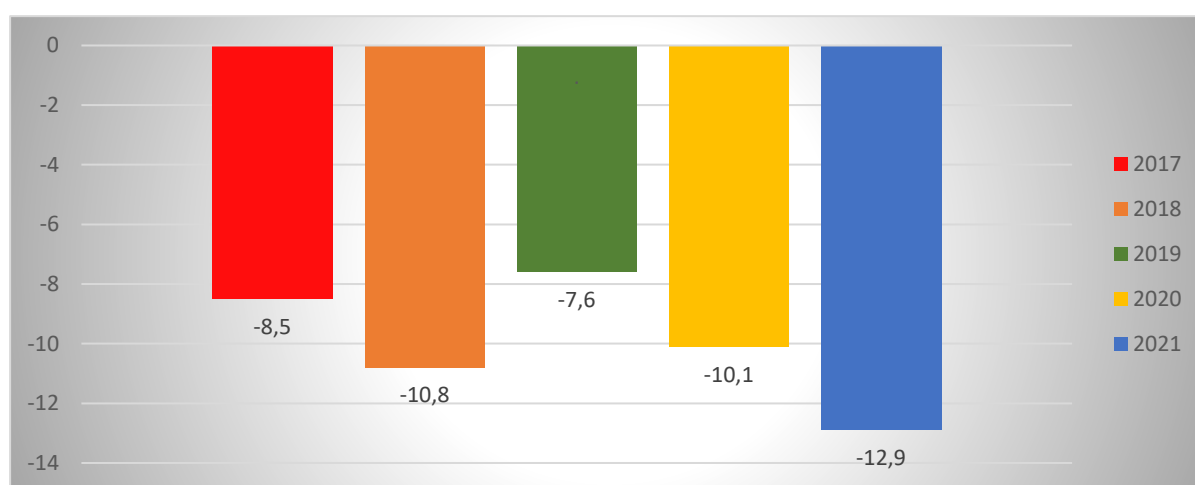
Forrás: Ksh.hu és TEIR adatai alapján saját szerkesztés

A fentebbi 7. és 8. ábrán látható a Hegyháti járás és Baranya megye korfája a 2011-es népszámlálás adatai alapján. A járás és a megye korfáján is jól látszik, hogy a népesség előregedő tendenciát mutat, a megye korfáján még megfigyelhetőek pozitív jelek, például a 20-24 évesek magas száma, ugyanakkor a járás korfáján egyértelműen látszik, hogy a 40 év feletti korosztály dominál a számok tekintetében, amíg a fiatalok száma stagnál vagy csökkenő tendenciát mutat. Ez a tendencia megfigyelhető a megye korfáján is, valószínűleg nem elszigetelt, hanem az egész térséget érintő problémáról van szó.

9. ábra: Hegyháti járás természetes szaporulat különbözete (ezrelék)

Forrás: Ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés

A 9. ábrán a Hegyháti járásban az ezer főre vetített élveszületések számának és az ezer főre vetített halálozások számának különbözete látható. Az ábra megerősíti az előző pontban, a korfáknál látottakat, a halálozások több éven keresztül felülmúlják az élveszületések számát, a Hegyháti járás a vizsgált 2017-2021-es időszakban az élveszületéseket tekintve átlagos a megye többi járásához képest, ugyanakkor a halálozások számát tekintve 2017 óta minden évben az élmezőnyben van a többi Baranya megyei járáshoz képest.

2. táblázat: Természetes szaporodás/fogyás 1000 főre vetítve országosan, megyénkénti lebontásban 2021-ben (ezrelék)

Forrás: Ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés

Megye

Természetes

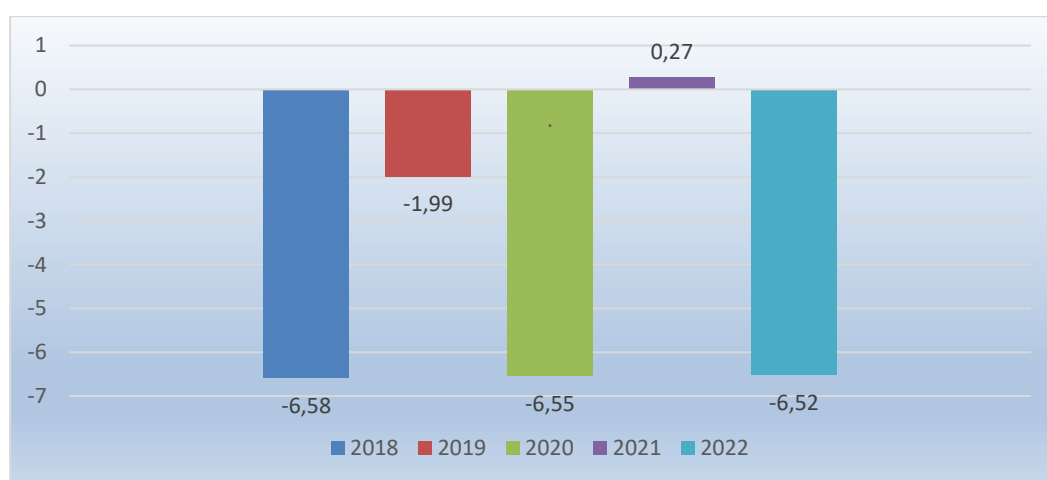
szaporodás/fogyás

<i>Csongrád-Csanád</i>	-7,4
<i>Fejér</i>	-6,3
<i>Zala</i>	-9
<i>Pest</i>	-3,4
<i>Veszprém</i>	-7,5
<i>Komárom-Esztergom</i>	-7,3
<i>Heves</i>	-8,9
<i>Tolna</i>	-9,2
<i>Baranya</i>	-8,8
<i>Budapest</i>	-5,4
<i>Békés</i>	-10,9
<i>Jász-Nagykun-Szolnok</i>	-8,6
<i>Nógrád</i>	-11
<i>Hajdú-Bihar</i>	-4,5
<i>Somogy</i>	-9,8
<i>Vas</i>	-7,7
<i>Bács-Kiskun</i>	-7,8
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	-6,8
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	-4,1

A fentebbi 2. számú táblázat is megerősíti, hogy a természetes fogyás nem elszigetelt, hanem országos probléma, a táblázat és az ábra összevetésével látható, hogy 2021-ben a Hegyháti járás természetes szaporulata/fogyása jóval a megyei átlag feletti, -8.8 ezrelék-es megyei átlag a járás -12.9 ezrelékes értékével szemben.

10. ábra: Hegyháti járás belföldi vándorlási különbözete 1000 lakosra vetítve (ezrelék)

Forrás: Ksh.hu és TEIR adatai alapján saját szerkesztés

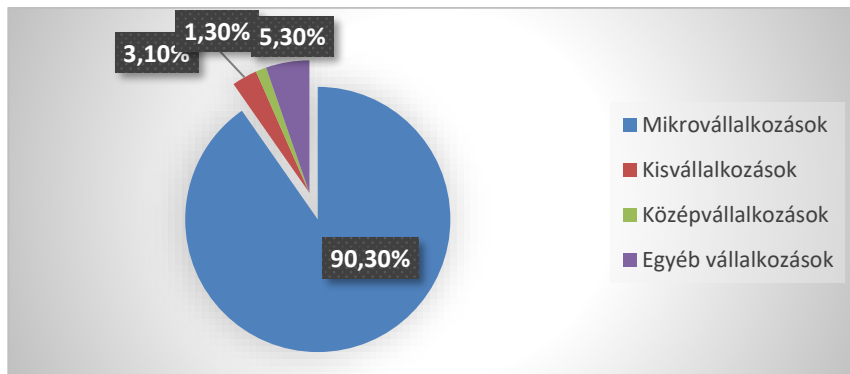

A 10. számú ábrán látható, hogy a belföldi vándorlási különbözetet vizsgálva sem jobb a helyzet, a 2021-es évet leszámítva a járásból minden vizsgált évben jelentősen több ember költözött el, mint amennyien odaköltöztek. Ez a probléma csökkenő születésszámot és az elöregedő korfát is figyelembe véve egy mély demográfiai problémát vetít előre a járás életében.

További mutató, amely segítségével a Hegyháti járás fejlettségét szerettem volna leírni a Mikro-, Kis és Középvállalkozások (KKV-k) száma és aránya az összes regisztrált vállalkozáson belül. Azok a vállalkozások minősülnek KKV-knak, amelyek foglalkoztatott létszáma nem haladja meg a 250 főt és nettó árbevétele nem haladja meg az évi 50 millió eurót. (Vajda & Magda, 2020) alapján, a KKV-k szerepe meghatározó a gazdaságban, mind az innováció elősegítése/terjesztése, mind a helyi identitás erősítése, mind a helyi gazdaság fejlesztése szempontjából.

11. ábra: Vállalkozások aránya méretük szerint a Hegyháti járásban 2020-ban (%)

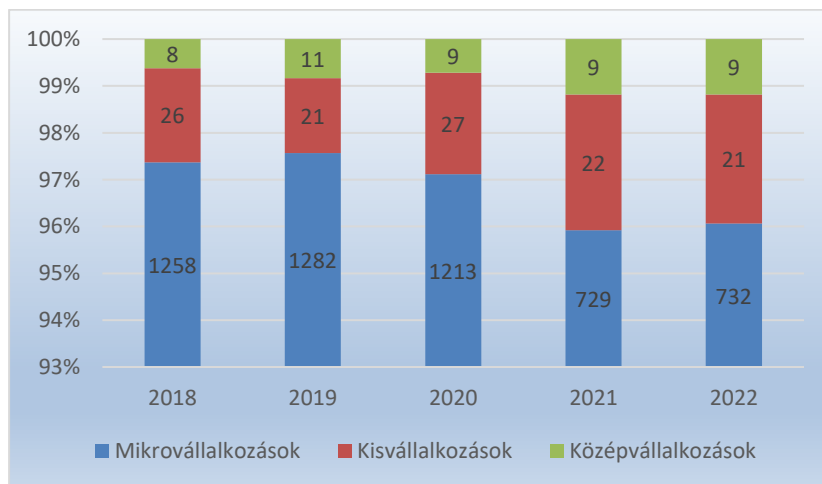
Forrás: Ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés

A 11. ábrán jól látható, hogy a járásban túlnyomó többségben vannak a mikrovállalkozások, amely nem lenne mindenek előtt egy rossz jel, ugyanakkor összevetve az előbb említett demográfiai problémákkal valószínűsíthetően a mikrovállalkozások ellehetetlenülését veti fel.

12. ábra: A regisztrált KKV-k számának változása egymáshoz viszonyítva (db)

Forrás: Ksh.hu és TEIR adatai alapján saját szerkesztés

A 12. ábrán jól látható ami az előző, 11. ábrán nem szerepel, elsősorban a 2021-es és 2022-es év szempontjából a Covid válság és egyéb tényezők hatására jelentősen lecsökkent a mikrovállalkozások száma, amíg a kisvállalkozásoké lassan csökkent, a középvállalkozásoké pedig változatlan maradt. A mikrovállalkozások számának csökkenése valószínűsíthetően a rosszabb válságálló képességükre vezethető vissza, a nagyobb, de még innovatív kis- és középvállalkozások ellenállóbbnak bizonyultak a hirtelen gazdasági sokkal szemben, így nem csak a helyi fejlesztések, de az ellenállóbb gazdaság középpontjai is lehetnek.

2.4 Népeségmegtartó képesség

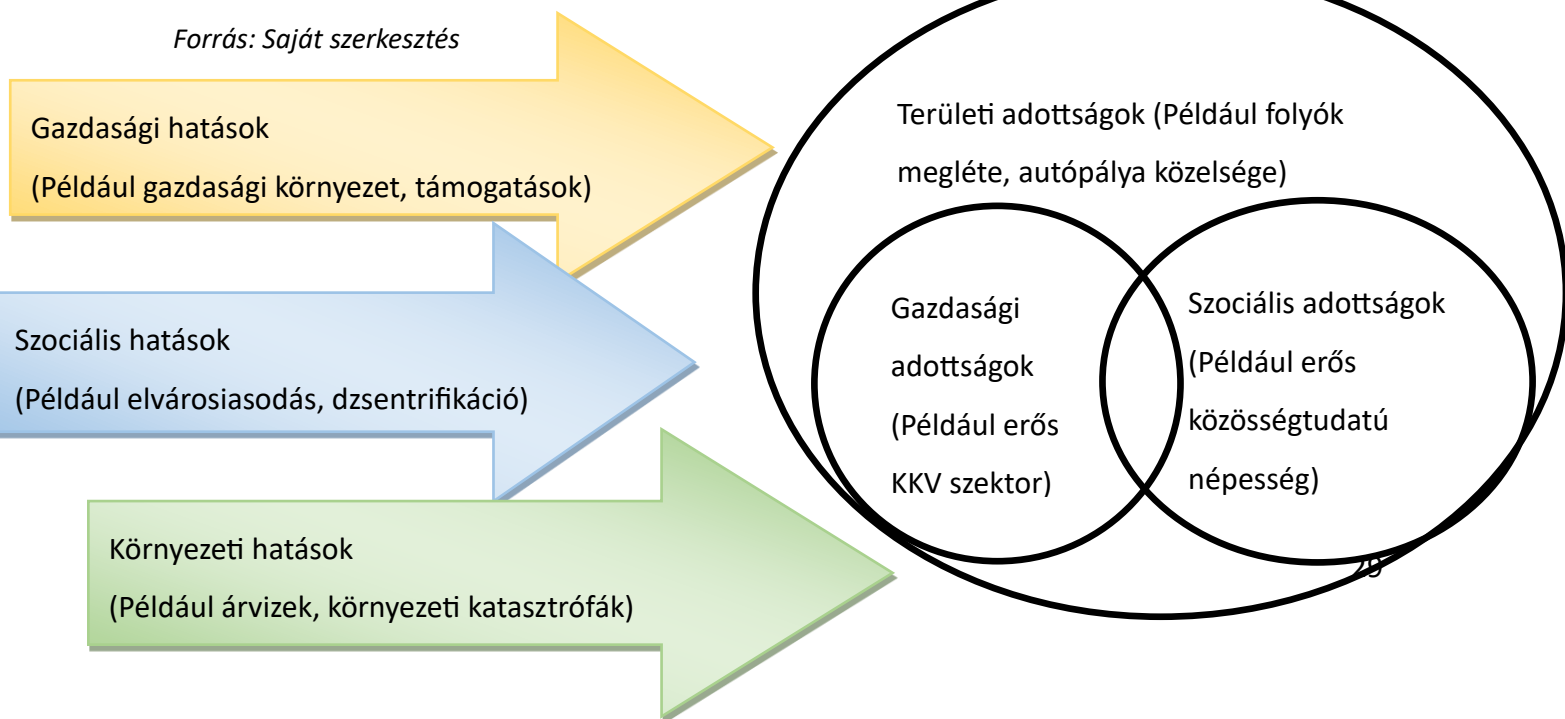
A népeségmegtartó képesség egy gyakran használt, elsősorban társadalom földrajzi fogalom, ugyanakkor mint elvont fogalom ismeretes. A fogalom először a VI. ötéves tervben jelent meg, mint politikai célkitűzés, mint a községek népeségmegtartó képességének fokozása, ugyanakkor ekkor még nem állt tudományos háttér a fogalom mögött. A fogalmat elsősorban az infrastruktúra ellátottság és a városok és községek életkörülményeinek egymáshoz való közelítésével próbálták leírni. Később a VII. ötéves tervben a fogalom kiegészül egyéb gazdasági tényezőkkel is (Csatári, 1986).

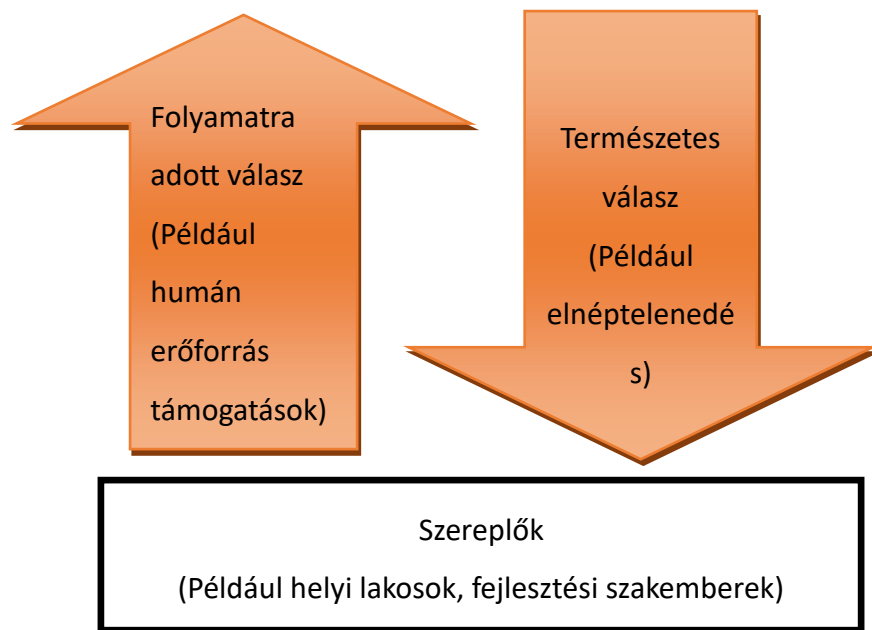
A népeségmegtartó képességnek nem létezik pontos definíciója, több kutatás is használta a fogalmat, több oldalról megközelítve. A legtöbb tanulmány, mint például (Szendrőné Font, 2001), (Németi, 1996), (Süli-Zakar, 2010) és (Süli-Zakar, 1997) az infrastruktúrát és a munkahelyek számát és elérhetőségét említik, mint legfontosabb összetevő, de más megközelítések a helyi közösségre, a szociális dimenzióra helyezik a hangsúlyt, mint például (Gadócziné Fekete, 1997). Legegyszerűbben talán úgy definiálható, mint a népeség megtartására és a népeség bevonására alkalmas képességek, adottságok együttese. A különféle értelmezések a fogalomba belevonják általában a népeség eltartó képességet is, mind gazdasági, mind szociális és alapszükségleti oldalról megközelítve (Tikász, 2007). a következőkben a népeségmegtartó képesség fogalma alatt a népeségmegtartó és a népeség bevonó képességet is egyben értem.

A következő 13. számú ábrán a népeségmegtartó képesség elemeinek kölcsönhatását szerettem volna szemléltetni.

13. ábra: Népeségmegtartó képesség részeinek kölcsönhatásai

Forrás: Saját szerkesztés

Habár ezen dimenziók vizsgálata is érdekes kérdéskör, és nagyobb, átfogó kutatásoknál elengedhetetlen a vizsgálatuk, hiszen nem elég csak fejleszteni, ha a fejlesztés csak romboló hatású, de jelen dolgozat limitáltságai miatt csak a népességmegtartó és bevonzó képességet vizsgálom, a népesség eltartó képességet, mint összetevőt nem vizsgálom.

A legfontosabb kérdés, hogy mégis mik pontosan a népességmegtartó képesség elemei. A népességmegtartó képesség összetevői szubjektívák és objektív összetevők keveréke, nem elég adatok alapján felmérni, hogy egy terület mennyire élhető, az ott élő emberek véleménye is kimondottan fontos, sok olyan szubjektív tényező van, amelyeken nem lehet adatalapon mérni, például, hogy az emberek mennyire elégedettek a helyi vezetéssel, vagy a terület/település jövőbeni kilátásaival. (Székely & Krajcsovics, 2017) és (Tikász, 2007) alapján, **a népességmegtartó képesség legfontosabb összetevői a következők:**

- Munkahelyek elérhetősége
- Infrastruktúra kiépítettsége (közlekedési, kommunikációs és egyéb műszaki infrastruktúra)
- Szolgáltatások elérhetősége és minősége
- Helyi identitás tudat, helyi kötődés
- A népesség biológiai reprodukciós képessége
- Helyi fejlesztések mértéke
- Lakóhelyként való megfelelés

Látható a felsorolásból és az előtte említett tanulmányokból, hogy az emberek lakóhely választását, és ezzel egyetemben a területek/települések népességmegtartó képességét leginkább gazdasági, kisebb mértékben szociális értékek határozzák meg. Ezek alapján

összeállítható egy mutató sor, ami alapján számszerűsíthető, mérőszámmá konvertálható a népességmegtartó képesség.

Ugyanakkor itt fontos megjegyezni, hogy a különböző népességen belüli csoportok különböző értékrenddel bírnak, például az idősebb korcsoportok számára fontosabb a biztonság érzete, amíg a fiatalabb korcsoportok számára fontosabb az infrastruktúra és a munkahelyek elérhetősége.

Ezek a tényezők több ok hatására jelentősen változhatnak is, például a Covid válság idején a távmunka előretörése/szükségessége miatt csökkent a munkahelyek fizikai távolságának szerepe és felértékelődött az egyéb szolgáltatások elérhetősége, növekedett a társas kapcsolatok fontossága (Csurgó & Kovách, 2023), (Rédei, 2006).

3. Anyag és Módszer

A dolgozat keretében 3 kérdőíves megkérdezést alkalmaztam. A megkérdezésekkel szerettem volna lefedni minden lehetséges résztvevőt a térség mindennapi életében, hogy a lehető legpontosabb kép rajzolódhasson ki a térségben élők véleményéről a népességmegtartó képességgel kapcsolatosan. Az első megkérdezés a Dél-Dunántúli régióban élő külföldiek körében történt Q módszeres megkérdezés volt. A Q módszeres kérdőívet nem limitáltam a Hegyháti járásra, mert a járásban élő külföldiek száma alacsony, és így is nehéz volt velük felvenni a kapcsolatot, olyan alanyokat találni, akik elvállalják a kutatásban való részvételt. 10 fő jelezte részvételi szándékát, ebből végül 5 fő töltötte is ki a kérdőívet 2024 tavaszának elején-telének végén (február-március). A második kérdőív a Dél-Dunántúli régió területfejlesztésben közvetlenül érintett szakemberei körében egy szintén Q módszeres megkérdezés volt. Itt mind a területfejlesztésben tevékenykedő, vagy ahhoz kapcsolódó végzettségű szakemberek részvételére számítottam, ide tartoznak például önkormányzati dolgozók, központi területfejlesztési szervek alkalmazottai, egyetemi szakemberek is. A kérdőívben 15 fő kitöltésére számítottam, ebből végül 7 fő töltötte ki a kérdőívet. Ezzel a felméréssel szerettem volna megismerni a területfejlesztés résztvevőinek véleményét a területfejlesztés jelenlegi helyzetéről, ideértve a dolgozat fő célpontjainak választott aprófalvak helyzetét is.

A Q módszert azért választottam, hogy számszerűsítve megismerhessem az egyes résztvevők mélyebb véleményét. A felmérések nem reprezentatívak, mind az alacsony résztvevő szám, mind a Q módszer természeténél fogva. A módszer keretében a résztvevőknek az első megkérdezés alkalmával 20 db állítást kellett rangsorolniuk egy -4-től +4-ig terjedő skálán, ahol a helyek száma a skála egyes pontjain korlátozott volt, így az állításokat egymással is rangsorolniuk kellett egy piramisban, például nem írhattak minden állítást a -4 oszlopba, vagy a +4 oszlopba. Ez a megkérdezés szintén 2024 tavaszának elején, telének végén történt, habár hosszabb határidővel, mint az első, külföldiek körében végzett kutatás, a kérdőíves megkérdezés február közepétől április elejéig tartott. Mindkét Q módszeres kérdőívet faktoranalízis keretében főkomponens-analízissel értékeltem ki, így leredukált változók közötti kapcsolatokra és kapcsolatok mértékére következtethettem. Itt egyszerűbb dolgom volt, és elég volt a faktoranalízis elvégzése, amelyből kijött, hogy az egyes faktorokra beosztott válaszadók körében mely állítások hol helyezkedtek el leginkább az általuk kitöltött skálán, így csoportosíthattam a kitöltőket.

Végül a harmadik megkérdezés egy Google Forms egyszerű kérdőív formájában történt. Ez volt a legfontosabb kérdőív. Itt a szakirodalmi áttekintés, a Q módszeres kérdőívek előzetes eredményei és a saját megfigyeléseim alapján kiválasztottam 20 mutatót, amelyből 10-et objektív, statisztikai adatok alapján én értékeltem, 10 szubjektív mutatót pedig ezen kérdőív formájában értékeltem ki a járás népszerűségmegtartó képességével kapcsolatban. A kérdőív Facebookon és személyes ajánlás útján került megosztásra, 100 fő kitöltőre számítva, amelyből végül 80 fő töltötte ki. A kérdőív a kutatás limitáltsági miatt nem reprezentatív, így nem jelent problémát itt sem, az alacsonyabb kitöltő szám. A kérdőív kitöltése 2024 áprilisában zajlott. A kérdőív kiértékelése faktoranalízissel történt, amelynek keretében főkomponens analízissel meghatároztam az adatok elemzésre való alkalmasságát, majd az adatokat faktorokra redukáltam, ezzel megfigyelve a változók közötti kölcsönhatásokat, és a kölcsönhatások mértékét. A kiugró adatok kiküszöbölésére és az értékek relatív elhelyezkedésének megismerésére elvégeztem a kérdőív adatain egy klaszterelemzést, a Ward-féle eljárást alkalmazva.

Mint említettem 20 mutatót kiválasztottam, ebből 10-et én értékeltem területi-statisztikai adatok alapján, például TEIR és Ksh adatbázisok felhasználásával, illetve bizonyos változókat térkép segítségével értékeltem. A szubjektív és objektív változók között lehetségesek átfedések, mint például az százezer főre jutó bűncselekmények száma, mint objektív változó

és a biztonságérzet, mint szubjektív változó között. Vagy másik példa lehetséges a bevásárló központok átlagos távolsága, mint objektív változó és a szolgáltatások elérhetősége, mint szubjektív változó. A szubjektív mutatók a faktorelemzés és a klaszterelemzés eredményei alapján súlyozásra kerültek, majd a válaszadók súlyozott válaszait összesítettem, átlagoltam és az átlagolt számot összeadva a saját elemzésem eredményével megkaptam a térség népességmegtartó képességét mérőszámként. Így egy 10-től 100-ig terjedő számot kapunk, amely a népességmegtartó képesség számszerűsített változata, a 10-es érték az erősen elnéptelenedő, éppen hogy élhető környezetet, amíg a 100-as érték az általánosan a lehető legélhetőbb, legtökéletesebb lakóhelynek való környezetet jelenti. Természetesen mindkét szélső érték szinte elérhetetlen egy-egy terület számára, illetve a súlyozás sem biztosítja, hogy minden társadalmi csoport számára megfelelő lehet a kiszámított mérőszám által mutatott népességmegtartó képesség. Az objektív változók esetében az adatbázisból nyert változóknál az országos adatokat 5 db egyenlő intervallumú kategóriára osztottam, és amelyik kategóriába estek a járás adatai, azt a pontszámot kapta az adott változóra a járás.

4. Eredmények és értékelésük

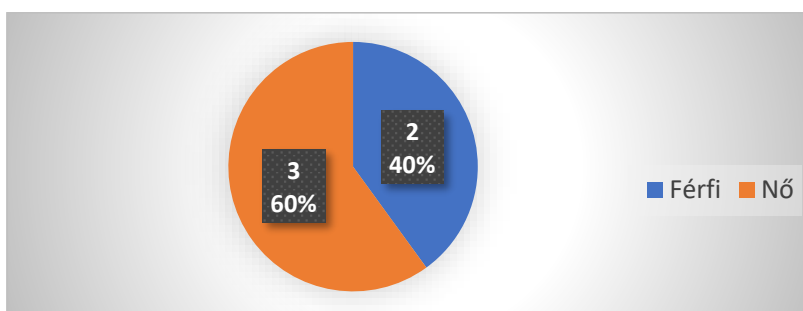
4.1 Q módszeres felmérések

4.1.1 Külföldiek körében végzett Q módszeres felmérés

Az első, külföldiek körében végzett Q módszeres felmérésben, mint említettem az előzőekben 5 kitöltő vett részt. A kutatásban résztvevők nemek szerinti eloszlását az alábbi, 14. ábra szemlélteti.

14.ábra: Külföldiek körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek nemek szerinti eloszlása (fő)

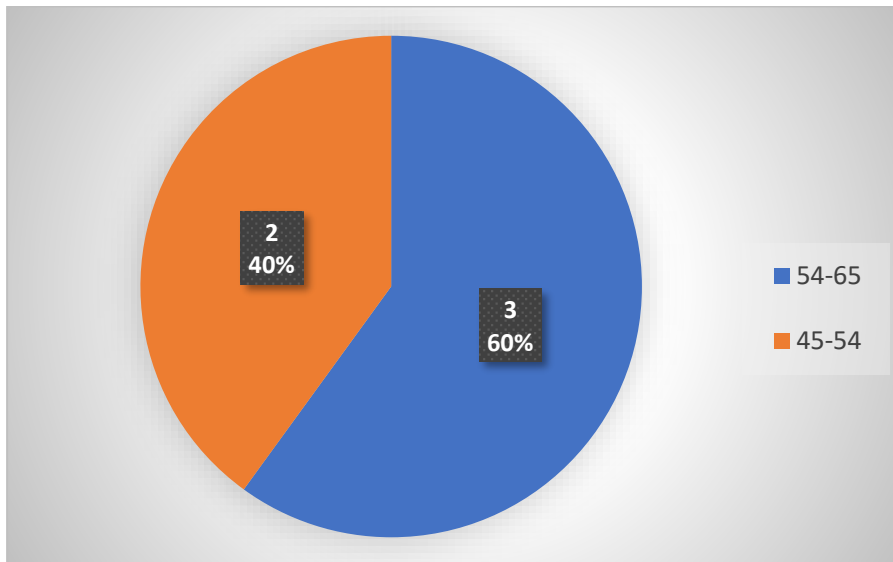
Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

Az ábrából nem vonhatóak le messzemenő következtetések az alacsony résztvevő szám miatt.

15. ábra: Külföldiek körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek korosztályok szerinti eloszlása (fő)

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A fentebbi, 15. ábrából sem vonható le egyértelmű következtetés az alacsony résztvevő szám és a kutatás nem reprezentatív jellege miatt, ugyanakkor megfigyelhető, hogy az önkéntes alapon történt kitöltést leginkább az idősebb korosztály vállalta, valószínűsíthető, hogy a dél-Dunántúli régióban élő külföldiek az idősebb, 40 év feletti korosztály tagjai.

A kérdőív faktorelemzése során két, jól elkülöníthető véleménycsoport volt megfigyelhető a kitöltők között. Az első csoportba 1 fő férfi és 2 fő női kitöltő volt besorolható. A csoport résztvevői mind 54-65 év közötti, nyugdíjas, egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkezőek, ez a csoport elég homogénnek bizonyult a háttérváltozók tekintetében.

Az első csoportról elmondható, hogy általánosságban pozitív képet alkotnak a környékükön/településükön élő többi emberről, a helyi közösségről. Ugyanakkor negatív, de legfeljebb semleges véleménnyel vannak a helyi gazdasági kilátásokról, főleg a fiatalok számára való megfelelés szempontjából. Ugyanakkor, ezen csoport tagjai ennek ellenére is megvannak elégedve a helyi vezetéssel, és a környékbeli többi településhez képest előnyösebb helyzetűnek tartják a lakóhelyüket. Jelentősen pozitív értékelést kapott még az állítás, miszerint a helyi, Magyar termékeket részesítik előnyben a kitöltők, a többi, általában

nemzetközi tömegtermékkel szemben. A kiértékelt állítások elhelyezkedése a csoporton belül az alábbi, 5. képen látható.

5. kép: Az 1. csoporton belül az állítások átlagos elhelyezkedése

Forrás: Saját kutatás alapján KADE program általi kiértékelés

-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
**◀ I think my settlement/area was a bad choice for me settling there	I think my settlement/area has living potential for younger people	**◀ The people of the settlement are not accomodating towards	My experiences as a foreigner in the settlement are bad	**▶ I think my settlement/area has societal problems	I often visit/frequent local services	I like the current leadership of the settlement I live in	I think the other people in the settlement are good folks	**▶ I like and look for Hungarian products more, than their general
	I think my settlement/area is benefitting from the EU's cohesion and	**◀ In my opinion my settlement/area will be developing into	**◀ I think my settlement/area should not keep the current agenda	**◀ I would support local and/or village initiatives	**▶ I like my place in the society of the settlement	I bring or have someone bring products to me from abroad	**▶ I think my settlement/area is in a good competitive positions	
			**◀ I often visit/frequent local, smaller producers and buy from them	I think my area has economic problems	**▶ I am price conscious, rather than comfort shopping			
				I think there are no things or modifiers that make my settlement/area				

Legend
* Distinguishing statement at P< 0.05
** Distinguishing statement at P< 0.01

A második elkülöníthető csoportba 1 fő férfi és 1 fő női kitöltő volt besorolható. A csoport tagjai a 45-54 év közötti korosztály tagjai, változó végzettség és gazdasági aktivitás jellemzi a csoportot. Ez a csoport az alacsonyabb elemszám tekintetében is heterogénebbnek bizonyult a háttérváltozók tekintetében, mint az 1. csoport.

A csoport tagjai pozitívan értékelték a helyi közösséggel való viszonyukat, a helyi közösség részeinek érezték magukat. A helyi, Magyar termék preferáltságát csak kis mértékben értékelték pozitívan, ugyanakkor a helyi gazdaság, helyi boltok és szolgáltatásokat gyakran veszik igénybe. A helyi kilátások és a helyi gazdaság a csoport résztvevői szerint az állítások alapján nincsenek jó helyzetben. A kiértékelt állítások elhelyezkedése a csoporton belül az alábbi, 6. képen látható.

6. kép: A 2. csoporton belül az állítások átlagos elhelyezkedése

Forrás: Saját kutatás alapján KADE program általi kiértékelés

-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
I think my settlement/area is benefitting from the EU's cohesion and	** ◀ I think my settlement/area is in a good competitive positions	My experiences as a foreigner in the settlement are bad	** ▶ I think my settlement/area was a bad choice for me settling there	I like the current leadership of the settlement I live in	* ▶ I would support local and/or village initiatives	I bring or have someone bring products to me from abroad	** ▶ The people of the settlement are not accomodating towards	** ▶ I often visit/frequent local, smaller producers and buy from them
I think there are no things or modifiers that make my settlement/area	** ◀ I am price conscious, rather than comfort shopping	I think my settlement/area has living potential for younger people	I think my settlement/area has economic problems	I think my area should not keep the current agenda	I think the other people in the settlement are good folks	I often visit/frequent local services		
		* ◀ I think my settlement/area has societal problems	* ▶ In my opinion my settlement/area will be developing into	** ◀ I like and look for Hungarian products more, than their general				
			** ◀ I like my place in the society of the settlement					

Legend

* Distinguishing statement at $P < 0.05$

** Distinguishing statement at $P < 0.01$

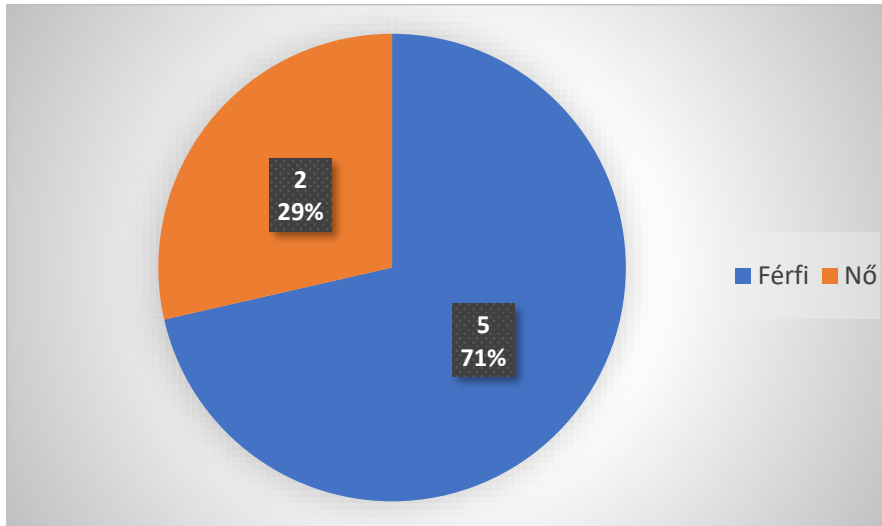
A két csoport hasonlóan negatív véleménnyel rendelkezett az EU kohéziós és egyéb területfejlesztési alapok hatásait illetően a lakóhely szerinti településükön. A két csoport szintén hasonló véleményt mutatott a térséget sújtó gazdasági problémákról, egyöntetűen semleges állításnak titulálva azt. Ami a legjelentősebb, hogy mindkét csoport egyetértett abban, hogy a helyi közösségben nem észleltek szociális problémák azért, mert külföldiek, a helyi közösséget mindkét csoport befogadónak és nyitottnak tartja., ugyanakkor úgy gondolják a lakóhelyük nem rendelkezik megfelelő potenciállal fiatal lakosok számára. A két csoport vélemény különbsége leginkább a helyi termelőktől való vásárlásnál mutatkozik meg, az 1. csoport enyhén negatívnak értékelte az állítást, ők nem érdeklődnek a helyi termékek iránt, amíg a 2. csoport erősen pozitívnak értékelte az állítást, számukra fontosak a helyi termékek. Szintén jelentős a véleménykülönbség a környék többi településével szembeni versenyelőny tekintetében. Az 1. csoport tagjai szerint egyértelműen előnyben van az ő településük a többi településsel szemben, amíg a 2. csoport tagjai szerint a településük nincs versenyelőnyben, inkább leszakadó tendenciát mutat.

4.1.2 Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszeres felmérés

A második felmérés a területfejlesztésben résztvevők körében történt. Mint már említettem a kitöltésben 7 fő vett részt, a nemek, kor és területfejlesztési háttér szerinti eloszlást az alábbi, 16. 17. és 18. ábra mutatja.

16. ábra: Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek nemek szerinti eloszlása (fő)

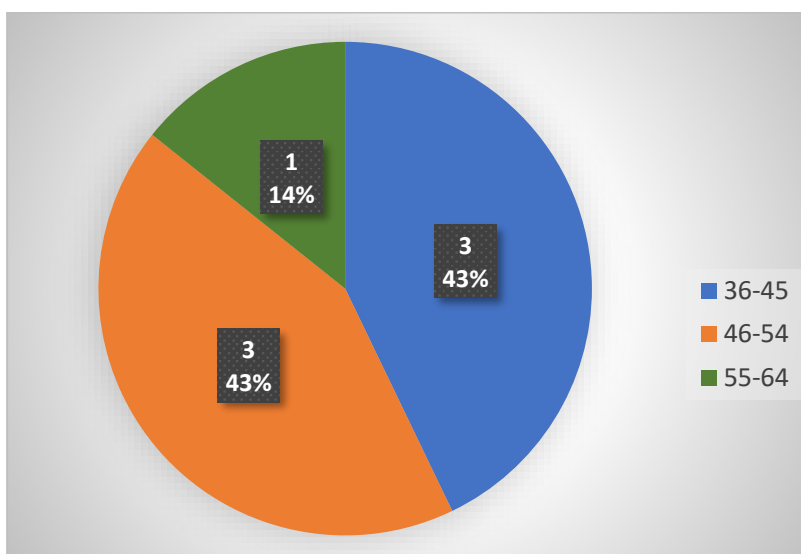
Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

Érdekes, hogy a külföldi kitöltőkkel ellentétben, ahol, habár alacsony számú kitöltő mellett, de a női kitöltők voltak többségben, itt a területfejlesztés résztvevőinél a férfi kitöltők vannak többségben, ugyanakkor nem lehet egyértelmű következtetést levonni az ábrából, mind a kérdőív nem reprezentatív jellege miatt, mind pedig azért, mert a kérdőív szélesebb társadalmi osztályra fókuszált, nem csak önkormányzati résztvevők, hanem aktív és inaktív egyéb területfejlesztési szakemberekre is, amelynek arányai az alábbi, 18. ábrán lesz látható.

17. ábra: Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek korosztályok szerinti eloszlása (fő)

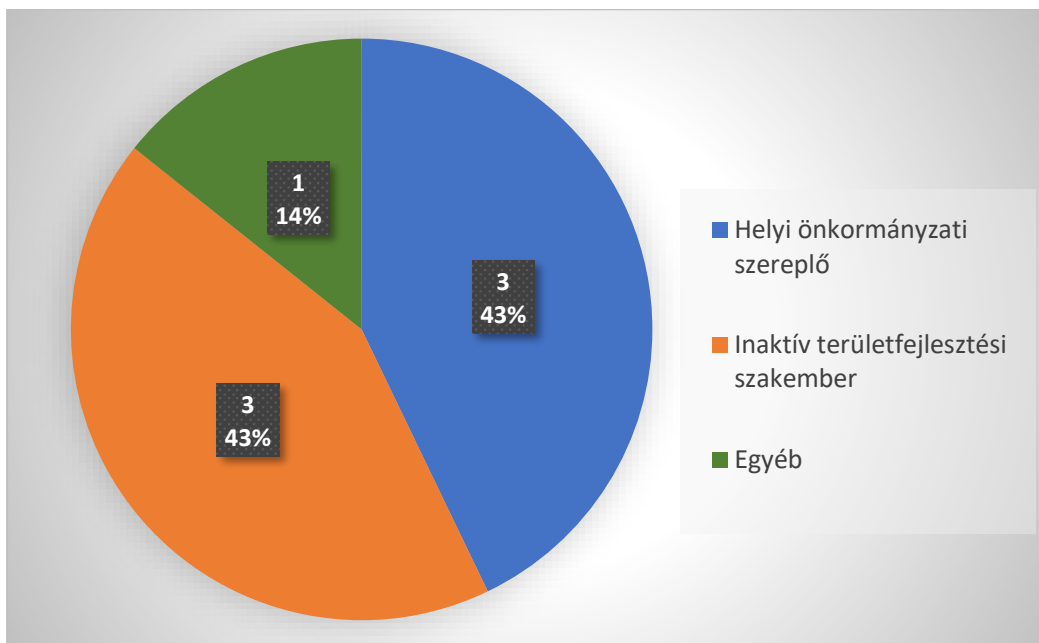
Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

Az ábrából hasonló adatok olvashatóak le, mint a külföldiek körében végzett Q módszeres megkérdezés esetében, a kitöltők mind a 40 év körüli, vagy az feletti korosztály tagjai. A már említett limitáltságok miatt itt sem mondható ki egyértelműen, hogy az idősebb korosztály túlsúlyban lenne a területfejlesztésen belül, de a fiatalabb korosztály reprezentációjának hiánya így is figyelemre méltó.

18. ábra: Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek területfejlesztési szerep szerinti eloszlása (fő)

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A 18. ábráról érdekesség, hogy az önkormányzati szereplők és az inaktív területfejlesztési szakemberek aránya egyenlő. Az önkormányzati szereplők alatt bármely, az önkormányzatnál döntésre felhatalmazott, vezetői beosztásban lévő személyt értünk, például kisebb településeknél a polgármesterek és képviselők, a nagyobb településeknél a különböző projekt és fejlesztési irodák vezetői. Az inaktív területfejlesztési szakember alatt olyan személyek értendők, akik vagy a területfejlesztéssel kapcsolatos munkakörben dolgoztak az elmúlt 5 évben valamikor, de már nem dolgoznak ott, vagy területfejlesztéssel kapcsolatos végzettséget szereztek, de az elmúlt 5 évben nem dolgoztak valamikor a területfejlesztéssel kapcsolatos munkakörben. A legjelentősebb véleményem szerint az aktív területfejlesztési szakember kitöltők hiánya, és az inaktív szakember kitöltők magas aránya.

A kérdőív faktorelemzése során 2db elkülöníthető csoport alakult ki. Az első csoportba 4 fő férfi kitöltő volt sorolható, amíg a második csoportba 1 fő férfi és 2 fő női kitöltő volt sorolható.

Az 1. csoportból 3 fő a 46-54 éves korosztály tagja, 1 fő a 55-64 tagja. Iskolai végzettség tekintetében rendkívül heterogén a csoport, a leggyakrabban 2 alkalommal előforduló iskolai végzettségi szint a főiskolai végzettség. A csoport 1 fő egyéni vállalkozóból és 3 fő Teljes munkaidős szellemi foglalkoztatottból áll, területfejlesztési szerepüket tekintve túlnyomó részt önkormányzati szereplők a csoport tagja, egyetlen kivétel van a csoportban, aki inaktív területfejlesztési szakember.

A csoport a véleményét tekintve negatívan értékeli a különböző források rendelkezésre állását Magyarországon, ideértve az elmaradott régióinknak jutó forrásokat is. A csoport tagjai emellett kissé negatívan értékelik a jelenlegi, magyarországi területfejlesztés szabályozási keretrendszerét. Ugyanakkor pozitívan értékelik az EU hozzájárulását a Magyar területfejlesztéshez, ideértve az EU területfejlesztési elveit is, mint például a szubszidiaritás elve. A csoport tagjai a magyarországi kistélepülések vezetőségi felépítését jelenlegi szinten megfelelőnek tartják a területfejlesztés szempontjából, enyhén pozitívan úgy gondolják, a kistélepülések szerepe növekedni fog az elkövetkező években. Érdekesség még, hogy a csoport tagjai a Magyarországon jelenleg a kistélepülések számára elérhető központi, területfejlesztésben segédkező intézmények számát túlzottan alacsonynak értékelik, szerintük nincs elegendő a kistélepülések számára segítséget nyújtó központi intézmény. A csoport válaszaiknak kiértékelte változata az alábbi, 7. képen látható.

7. kép: Az 1. csoporton belül az állítások átlagos elhelyezkedése

Forrás: Saját kutatás alapján KADE program általi kiértékelés

-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
**◀ A kistélepülések, községek megfelelő mennyiségű	**◀ Nem lenne értelme még több közigazgatási szervet bevonni	A A efizetéseinkkel arányosan nem kapunk elegendő fejlesztési	A jelenlegi ületfejlesztési modellben elég hangsúly jut a civil	*▶ A /kistélepülések megfelelően használják a helyi	**▶ A rületfejlesztés az EU 2004-es csatlakozás óta jelentősen	Nincs elegendő ületfejlesztési szakember Magyarországon	A rületfejlesztés jelenlegi formájában nem elegendő a jövő	A ületfejlesztést a legjobb a lehető legalacsonyabb
Jelenleg elegendő forrás jut a letfejlesztésre Magyarországon	Elegendő, szabad forrás (nem vagy kevésse megkötött)	Az Európai unió forrásai nem járulnak hozzá jelentősen a hazai	**◀ A rületfejlesztés Magyarországon jelenleg megfelelően	A etfejlesztésben a finanszírozás rendszere túl bonyolult, nem	*▶ Nincs elég központi intézmény Magyarországon, amely a	Túl sok a bürokrácia a /kistélepülések ületfejlesztési terveit és	Több forrást kellene szociális fejlesztésekre (Például humán	**▶ A leginkább fejlesztésre szoruló régióinkban nem elegendő a
	**◀ A ületfejlesztési források elosztása egyenletes a	*◀ A /kistélepülések jelenlegi ületfejlesztési szerepe	A /kistélepülések szempontjából fontosabb a népesség	A /kistélepülések legnagyobb lehetősége a turizmusban	*▶ A /kistélepülések szerepe (általánosan) az elkövetkező	A stelepüléseknek elsőbbséget kellene élvezniük a	**▶ A /kistélepülések vezetésének felépítése kedvező	
		A rületfejlesztés jelenlegi céljai gyensúlyozottak	A /kistélepülések nagyrésze kihasználja a területi	**▶ Az Eu túl sok helyet hagy a ületfejlesztési politika eghatározásának	Az új, 2023-as ületfejlesztési törvény előrelépést jelent az	A magasabb hazai rrsfinanszírozás pozitív hatással van a		

Legend

* Distinguishing statement at P < 0.05

** Distinguishing statement at P < 0.01

A 2. csoportba 1 fő férfi, és 2 fő női kitöltő volt sorolható, közülük mindenki a 36-45 éves korosztály tagja. Iskolai végzettségük szerint homogénabb csoport, mint az előző, itt 2 fő egyetemi mesterszakkal, vagy afeletti végzettséggel rendelkezik, amíg 1 fő főiskolai végzettséggel rendelkezik. Területfejlesztési besorolásukat illetően 2 fő inaktív területfejlesztési szakember, és 1 fő egyéb besorolású kitöltő található a csoportban.

A csoport tagjai szerint a területfejlesztési források mennyisége nem megfelelő Magyarországon, az elmaradott, fejlesztésre szoruló régióink esetében sem. Érdekesség, hogy a csoport tagjai úgy gondolják, az EU túl nagy hangsúlyt fektet a területfejlesztési politika nemzeti szintű meghatározására, vagy magasabb, EU szinten, vagy alacsonyabb, helyi szinten kellene szerintük a forrásokról és a fejlesztési politika irányairól dönteni. A kistélepülések vezetésének felépítését a területfejlesztés szempontjából kedvezőtlennek tartják a csoport tagjai, a kistélepülések szerepe szerintük csökkenni fog, nem jut elég szerep a civil szervezetek kezdeményezéseinek. Ugyanakkor a csoport tagjai szerint a jelenlegi területfejlesztési keretszabályozás és intézményrendszer megfelelő, egyenletes a források elosztása a városok és községek/kistélepülések között. A csoport válaszainak kiértékelte változata az alábbi, 8. képen látható.

8. kép: A 2. csoporton belül az állítások átlagos elhelyezkedése

Forrás: Saját kutatás alapján KADE program általi kiértékelés

-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
Jelenleg elegendő forrás jut a letfejlesztésre Magyarországon	** ◀ A /kistélepülések vezetésének felépítése kedvező	A rületfejlesztés jelenlegi céljai gyensúlyozottak	A /kistélepülések legnagyobb lehetősége a turizmusban	* ▶ A /kistélepülések jelenlegi ületfejlesztési szerepe	A etfejlesztésben a finanszírozás rendszere túl bonyolult, nem	Több forrást kellene szociális fejlesztésekre (Például humán	Túl sok a bürokrácia a /kistélepülések ületfejlesztési terveit és	A ületfejlesztést a legjobb a lehető legalacsonyabb
** ◀ A rületfejlesztés az EU 2004-es csatlakozás óta jelentősen	** ◀ Az Eu túl sok helyet hagy a ületfejlesztési politika eghatározásának	* ◀ A /kistélepülések megfelelően használják a helyi	* ◀ Nincs elég központi intézmény Magyarországon, amely a	Az új, 2023-as ületfejlesztési törvény előrelépést jelent az	A stelepüléseknek elsőbbséget kellene élvezniük a	** ▶ A rületfejlesztés Magyarországon jelenleg megfelelően	** ▶ Nem lenne értelme még több közigazgatási szervet bevonni	Nincs elegendő ületfejlesztési szakember Magyarországon
Elegendő, szabad forrás (nem vagy kevésbé megkötött)	A /kistélepülések nagyrésze kihasználja a területi	** ▶ A kistélepülések, községek megfelelő mennyiségű	A efigetéseinkkel arányosan nem kapunk elegendő fejlesztési	** ▶ A ületfejlesztési források elosztása egyenletes a	* ◀ A leginkább fejlesztésre szoruló régióinkban nem elegendő a	A rületfejlesztés jelenlegi formájában nem elegendő a jövő		
	A jelenlegi ületfejlesztési modellben elég hangsúly jut a civil	* ◀ A /kistélepülések szerepe (általánosan) az elkövetkező	Az Európai unió forrásai nem járulnak hozzá jelentősen a hazai	A /kistélepülések szempontjából fontosabb a népesség	A magasabb hazai rsfinanszírozás pozitív hatással van a			

Legend

* Distinguishing statement at P< 0.05

** Distinguishing statement at P< 0.01

A csoportok résztvevői egyetértettek, hogy jelenleg nem jut elegendő területfejlesztési forrás Magyarországra, magasabb hazai társfinanszírozás és több szociális forrás fejlesztésekre irányuló forrás lenne szükséges. Érdekes, hogy szinte mindkét csoport teljes mértékben egyetértett azzal, hogy a fejlesztéseket a lehető legalacsonyabb szinten kellene megvalósítani, a lehető legalacsonyabb szinten kellene a források felhasználásáról dönteni, ezzel egyetemben egyetértettek, hogy jelenleg a kistelepülések számára túl sok a bürokrácia a fejlesztési tervek és a források felhasználását illetően. Egyik csoportnak sem volt jelentős véleménye arról, hogy a 2023-as területfejlesztési törvény előrelépést jelent-e az 1996-os törvényhez képest.

A csoportok véleményében eltérés mutatkozott a területfejlesztés EU csatlakozás óta keletkezett hozzájárulásában a területi különbségek csökkentéséhez. A csoportok között szintén jelentős eltérési pont volt, a magyarországi jelenlegi területfejlesztést szabályozó keretrendszer felépítése, az 1. csoport szerint nem megfelelő a jelenlegi szabályozás, amíg a második csoport szerint a jelenlegi rendszer megfelelően szabályozott. Szintén ehhez kapcsolódóan jelentős eltérés mutatkozott a források községek/kistelepülések és városok közötti elosztásában, az 1. csoport tagjai szerint nem egyenletes az elosztás, amíg a második csoport tagjai szerint az elosztás megfelelő és egyenletes.

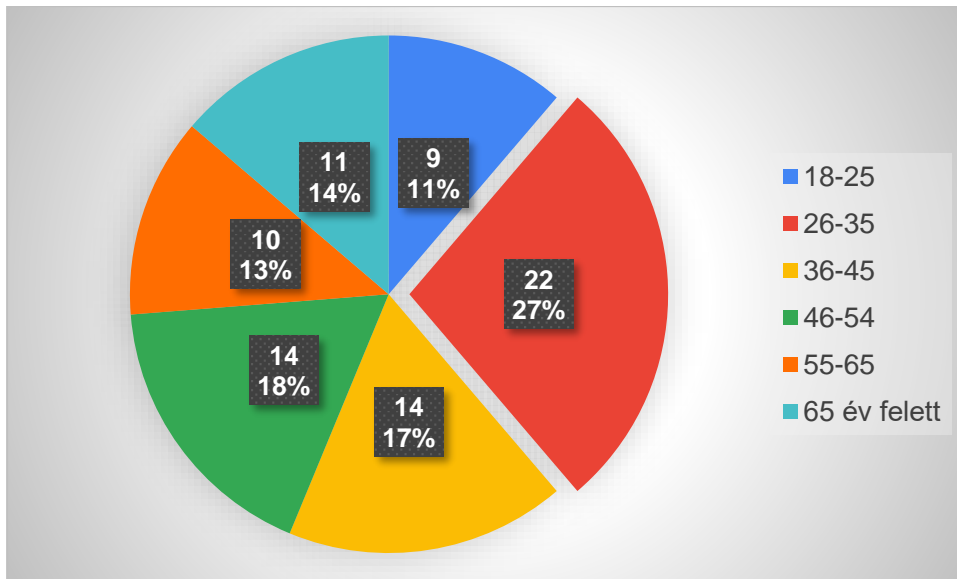
4.2 Google forms szubjektív kérdőív

4.2.1 Népeségmegtartó képesség szubjektív tényezőit felmérő kérdőív

A kérdőíves felmérés keretében 10 szubjektív szempontot/változót értékelt ki 80 fő résztvevő a lakóhelyükről való véleményük alapján. A válaszadók háttérváltozói az alábbi, 19., 20. és 21. ábrákon láthatóak.

19. ábra: A kérdőív kitöltőinek korcsoportok szerinti eloszlása (fő)

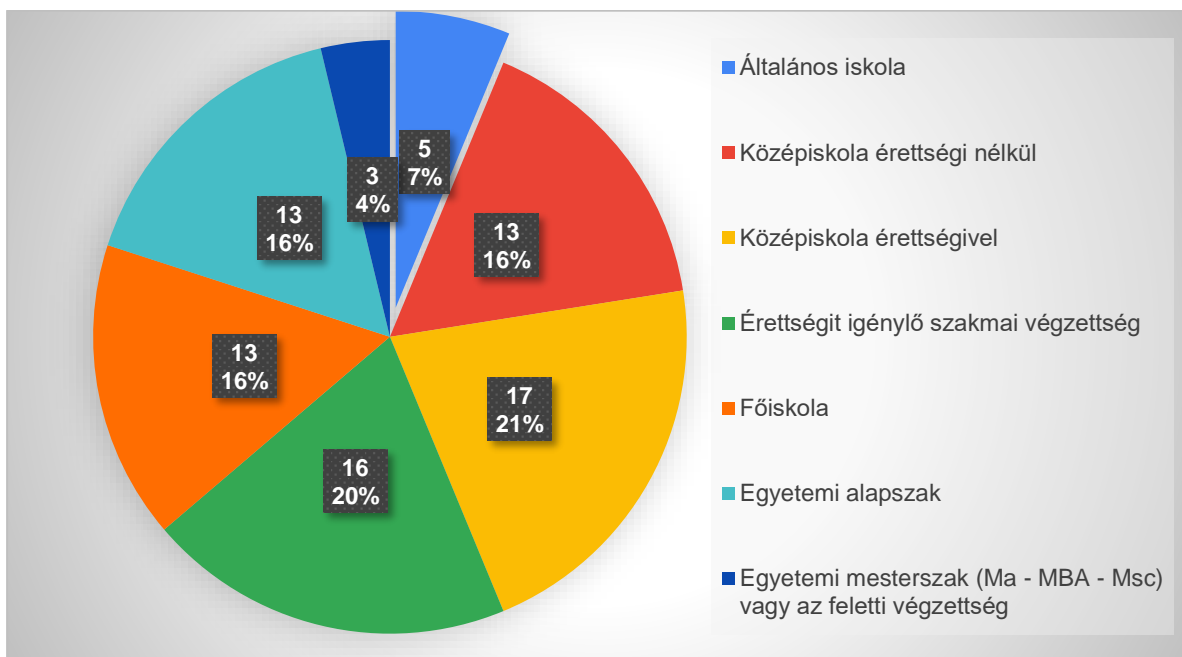
Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A 20. ábráról a válaszadók korcsoportok közötti megoszlása látható, magas a fiatal, 35 év alatti válaszadók aránya, ami az előző kérdőívekkel összevetve pozitív fejlemény.

20. ábra: A kérdőív kitöltőinek iskolai végzettség szerinti megoszlása (fő)

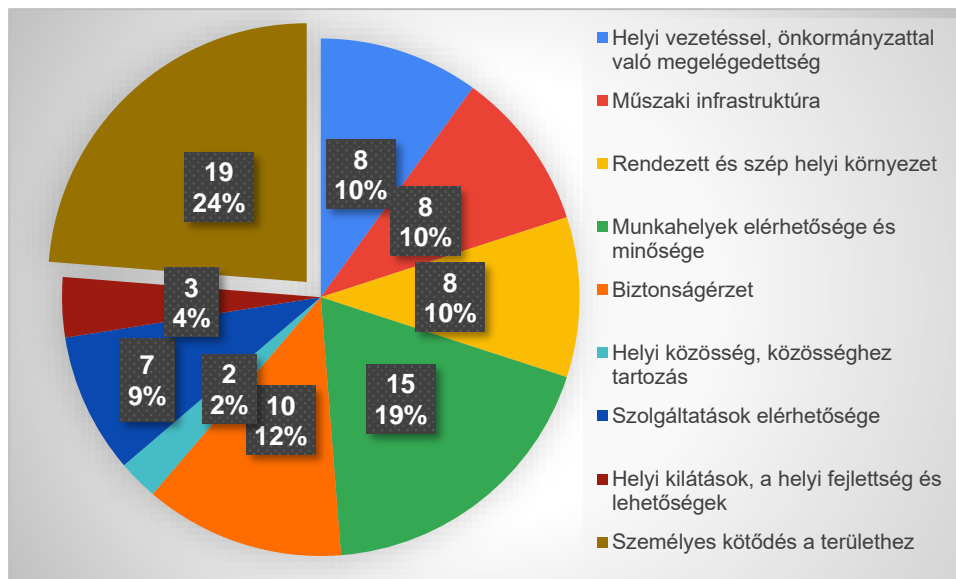
Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

A 21. ábráról leolvasható, hogy a válaszadók majdnem egyharmada rendelkezik felsőfokú végzettséggel, amíg csak a válaszadók egynegyede nem rendelkezik érettségivel, amely alacsonyabb szám, mint amire előzetesen számítottam volna, de a nem reprezentatív jelleg miatt nem lehet hosszútávú következtetéseket levonni az adatokból.

21. ábra: A kérdőív kitöltőinek az egyénileg legfontosabb lakóhelyválasztási szempont szerinti megoszlása (fő)

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

Az ábráról leolvasható, hogy a legtöbb válaszadó szempontnak a területhez való személyes kötődést jelölte meg, mint legfontosabb szempont lakóhely választásnál, amíg a szolgáltatások elérhetőségét sokkal kevesebben, mindössze 7-en jelölték meg legfontosabbnak. Második helyen a munkahelyke elérhetősége és minősége szerepel, amelyet már láthattunk a szakirodalmi áttekintésből is, hogy fontos tényező.

4.2.1 Mérőszám kiszámítása

A válaszok faktorelemzése során 6 elkülöníthető faktort sikerült létrehozni a változókból, amelyek klaszterelemzésével a válaszadókat 6 csoportba lehetett besorolni, amely alapján elvégeztem a válaszok súlyozását. Az analízis KMO és Bartlett tesztjének eredménye 0,683 így az adatok között közepes kapcsolat van, elemzésre alkalmasak.

A válaszok súlyozása a csoportokban található változók számától függött, egyszerű súlyozással, amennyivel kevesebb volt a legkevésbé fontos csoport változóink szorzói, azt elosztottam a legfontosabb csoport változóinak szorzói között. A számítás pontos leírása a dokumentum mellékletei közötti 9.5 „Mérőszám kiszámításának képletei és adatai” című fejezetben található. Az adatok torzító hatásainak kiküszöbölése végett az elemzésbe nem veszem bele Budapestet és kerületeit.

Objektív mutatók pontszámai:

1. Kifizetett Széchenyi 2020 támogatás; GINOP-2.1.8-17 A KKV-k versenyképességének növelése adaptív technológiai innováció révén (Ft) – 2020:

Összesen 2020-ban kifizetés: 7,242,482,779 Ft Lépték: 1,448,496,555.8

Hegyháti járás: 24,873,225 Ft **Pontszám: 1**

2. Közlekedési infrastruktúra: Több főút is keresztül halad a járáson, de autópálya és autótút legközelebb csak 35 km-re található, fő Pécs-Budapest vasútvonal is áthalad a területen, de a megálló vonatok száma korlátozott. A buszjáratok a járásközpontban könnyen elérhetőek és a főutak miatt gyakoriak, de a járás többi részében nehezen elérhetőek és ritkábbak.

Pontszám: 3

3. Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete munkavállalók lakcíme szerint (Ft/fő/hó) - 2020:

Országos átlag: 345,837 Ft Lépték: 63,493Ft

Hegyháti járás: 285,293 Ft **Pontszám: 1**

4. 180 napon túli nyilvántartott álláskereső összesen (fő) - 2020:

Ország összes: 140,562 fő Lépték: 28,112.4 fő

Hegyháti járás: 554 fő, ugyanakkor a megközelítőleg 11,000 fős népességhez magas

Pontszám: 3

5. Oktatási infrastruktúra megléte és elérhetősége:

A térségben elszórva a települések között 5 általános iskola és 2 középiskola található található, magasabb felsőoktatási intézmény nem található, a kisebb településekről a központi településeken található általános iskolákba kell bejárnia a diákoknak, a két középiskola szakmai és érettségi oktatást is ad, de egyik sem gimnázium, más középiskolás és felsőoktatási intézményekért a diákok Dombóvár (16-20km), Pécs (30-35km) vagy Kaposvár (30-35km) közül választhatnak.

Pontszám: 3

6. Egy házi orvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos (fő) - 2020:

Országos átlag: 1746,73 fő Hegyháti járás: 1261,89 fő

Összevetve a megközelítőlegesen 11 fős lakosságsszámmal, ez az érték jónak mondható.

Pontszám: 4

7. Bevásárló központok száma és távolsága:

A járás kisebb településein néhány kivételtől eltekintve működik kisbolt, a maradék településeken mozgó bolt próbálja meg a hiányt pótolni, a járás központban számos kisebb, helyi bolt található, ugyanakkor a környéken nem található nagyobb bolthálózat, szintén Dombóvár (16-20km), Pécs (30-35km) vagy Kaposvár (30-35km) marad az alternatíva.

Pontszám: 3

8. Százezer lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma (eset) - 2020:

Országos összes: 266,522 eset

Lépték: 2076 eset

Országos átlag: 1531,73 eset

Hegyháti járás: 1284 eset

Pontszám: 4

9. Ügyintézési helyek száma és távolsága:

A járás népesebb településein posta működik, a kisebb települések közös önkormányzati hivatalokkal rendelkeznek, a járás központban állandó kormányhivatal és időszakosan, nem mindennapos ügyfélfogadással egyéb hivatali alosztályok, például munkaügyi osztály található.

Pontszám: 4

10. Százezer lakosra jutó közművelődési intézmények száma (db) - 2020:

Országos átlag: 92 db

Hegyháti járás: 238 db

Pontszám: 4

Összesített pontszám: 30

Subjektív súlyozott pontszám: 35.2

Objektív pontszám: 30

4.2.2 Népeségmegtartó képesség = 65.2/100

A hegyháti járás változók alapján kiszámított népeségmegtartó képessége 65.2 a lehetséges 100-ból.

5. Következtetések és javaslatok

A dolgozat kérdőíves elemzéseiben láthattuk, hogy a különböző résztvevők/lakosok egy terület életében sokféle véleménnyel bírhatnak. Habár, mint már említettem a kérdőívek eredményeiből nem tudunk levonni egyértelmű konklúziókat, a nem reprezentatív jellegük miatt, így is jó támpontot adhatnak.

A Q módszeres megkérdezések során a Dél-Dunántúli régióban élő külföldiek idősebbek, valószínűsíthető, hogy nem a fiatalabb korosztály költözik Magyarországra, hanem az idősebb, már nyugdíjas korosztály. Ők, habár nem feltétlenül rossz a jelenlétük,sőt, bizonyos mértékig pozitív a hatása, de nem bírnak akkora pozitív hatással, mint ha fiatal, asszimilálódni kész külföldiek akarnának a kistelepüléseinkre költözni. Természetesen sok oka van, hogy nem ez a helyzet, például a megkérdezésben is láthattuk, hogy az idősebb külföldieknek kevésbé számít az infrastruktúra kiépítettsége, mint például amennyire egy fiatal párnak számítana. Pozitívum ugyanakkor, hogy idősebb létükre is készek a beilleszkedésre a megkérdezettek, a helyi társadalom részének érzik magukat, még úgy is, hogy eltérő kultúrákból származnak. Nem hinném viszont, hogy a fiatalabb külföldi állampolgárok bevonása lenne a helyes út a népesség megtartására és bővítésére a kistelepüléseinken, ezt mind nemzeti szinten lehetne csak kezelni, mind szociálisan valószínűsíthetően problémákat okozna.

A területfejlesztés résztvevői körében elvégzett Q módszeres kutatás keretében a legérdekesebb tanulság, a látható véleménykülönbség a területfejlesztési szakemberek és a területfejlesztés önkormányzati szereplői között. Például a területfejlesztés jelenlegi szabályozását érintően, habár itt torzítást jelenthet, hogy a 2023-as új területfejlesztési törvény jelentősen átalakította a területfejlesztés felépítését, de hatásai még nem látszanak meg a mindennapi gyakorlatban, ezért is lehetséges, hogy a törvény értékelése semleges lett a kérdőívben, amíg a hozzátartozó egyéb állítások, például a kistelepüléseket segítő közigazgatási szervek számára vonatkozó állítások erősebb reakciókat váltottak ki. Itt véleményem szerint elsősorban a különböző területfejlesztési résztvevők, mind önkormányzatok, mind civil szervezetek, mind egyéb területfejlesztési szervezetek közötti koordináció és együttműködés segítése egy fontos cél. Fontos cél lehet, hogy a pénzügyi források korrupció miatti ellenőrzését megreformáljuk, hatékonyabbá tegyük, miközben a kistelepülések, de akár általánosságban is csökkentjük az adminisztrációs terheket. A népességmegtartó képesség, mint mérőszám véleményem szerint egy jó irány, a kapott 65.2-es szám nagyságrendileg leírja a vizsgált térséget, megfelelő számnak tűnik.

Ugyanakkor több problémától is szenved a mérőszám kiszámítása. Ilyen például, a kérdőív nem reprezentatív mivolta, a statisztikai elemzésben esetlegesen fellelhető hibák miatti torzulások, illetve a legfontosabbként az adatok hiánya miatti változó pótlás. Így az objektív változók az objektivitás és szubjektivitás határán lebegnek, hiszen hiába is próbáltam és próbálnám teljesen objektívan elemezni őket, mindig lehetséges, hogy egy ember véleménye eltér egy másik emberétől, vagy a rendelkezésre adatok alapján más következtetést von le két különböző ember.

Valószínűleg nem volt a legjobb a felhasznált módszer a mérőszám kiszámítására járási szinten, még valószínűbb, hogy a mérőszámot inkább települési szinten érdemes meghagyni/tovább kutatni, ahol a terület homogenitása sokkal magasabb, a változók kiszámítása is sokkal egyszerűbb. Települési szinten valószínűleg nem is szükséges 20db változó a számítás pontosításához, így leegyszerűsítve azt.

Az első, H1 hipotézisem elvetem, járási szinten, de a dolgozat eredményei alapján más szinteken sem lehetséges leredukálni a szubjektív változók arányát és fontosságát, túl sok egyéni, nehezen összevethető összetevőből tevődik össze, hogy egy területen miért marad ott valaki, vagy miért választja azt lakhelyéül.

A második, H2 hipotézisem elfogadom, a számítás sikeres volt, és mint említettem a járás állapotát elnézve jól tükrözi a szám a járás népességmegtartó képességét, ugyanakkor több, más terület/járas és pontosabb számítás után lehetne csak igazán megbizonyosodni erről.

Habár a H2 hipotézisem elfogadtam, mint említettem valószínűleg nem ez a legmegfelelőbb irány a népességmegtartó képesség kutatására, inkább a helyi, települési szinten, esetleg pár, egymáshoz közeli és homogén település szintjén kell pontosítani a vizsgálatot.

6. Összefoglalás

Jelenleg Magyarországon a településeink közel egyharmada 500 fő alatti kistelepülés, ugyanakkor mindössze a lakosság 3%-a él ezeken a településeken, jelentős a népesség koncentrálódása. Viszont ezek a területek még így is jelentős értékekkel bírnak. Habár lemaradnak a városi területektől a kutatás-fejlesztés és a szolgáltatások hiánya miatt, olyan egyedi kultúrát és bizonyos társadalmi csoportoknak egyéb értékeket, mint például a zöld környezet és a nyugalom, tiszta levegő tartalmaznak, amelyeket kár lenne a népességsökkenés hatására hagyni elveszni. Ezért a népességmegtartó képességet szerettem volna egy felhasználható mérőszámmá tenni, amelynek első lépéseként településinél

magasabb szinten és egyszerűsítve szerettem volna kiszámolni azt, hogy általánosabban felhasználható és területi összehasonlításokban felhasználható legyen a mérőszám.

A dolgozatban 1 db Q módszeres kutatás a Dél-Dunántúlon élő külföldiek körében és 1 db Q módszeres kutatás a településfejlesztés Dél-Dunántúli résztvevői körében került vizsgálatra. Emellett egy online kérdőív a népességmegtartó képesség jelentős számú szubjektív összetevőinek felmérésére a Hegyháti járásban szintén kivitelezésre került. A kérdőívek nem reprezentatívak voltak és kitöltő számuk el is maradt a várttól, így csak támpontnak megfelelőek eredményeként, nem egyértelmű, távolra mutató eredményeként.

A régióban élő külföldiek elsősorban az idősebb korosztály tagjai, negatívan értékelik a régió gazdasági fejlettségét és vonzerejét a fiatalok számára, ugyanakkor hozzájárulnak a helyi gazdaság serkentéséhez magyar termékek vásárlásával és helyi szolgáltatások igénybevételeivel. Pozitívum, hogy a kitöltők önmagukat a helyi közösség részének érzik, a helyi közösséggel jó kapcsolatot ápolnak.

A régióban élő, területfejlesztésben érintett résztvevők közül elsősorban inaktív területfejlesztési szakemberek és önkormányzati szereplők töltötték ki a kérdőívet, itt figyelemreméltó az aktív szakember kitöltők hiánya. Jól elkülöníthető a szakemberek és az önkormányzati szereplők véleménye, ugyanakkor mindkét csoport egyetértett abban, hogy jelenlegnél több forrás szükséges Magyarország számára, az elmaradott régióinkban is. Emellett egyetértettek a csoportok az EU területfejlesztési alapelveihez való pozitív hozzáállásukban is, mint például a szubszidiaritás elve, amely alapján a területfejlesztés irányítása és a fejlesztési forrásokról való döntés a lehető legalacsonyabb szinten történik. itt fontos cél lehet a résztvevők közötti kommunikáció és együttműködés erősítése.

A népességmegtartó képességből részben egy online kérdőíves felmérés keretében, részben általam, adatbázisok és térkép elemzés felhasználásával került kiszámításra. 10 db változót én értékeltem ki adatbázisok és térképek alapján, másik 10 db változót pedig a kérdőívvel szerettem volna kiértékelteni a járásban élő emberek véleménye alapján. A különböző társadalmi csoportok és egyének különböző preferenciáit figyelembe véve az adatok elemzése után az adatokból egyszerű súlyozással és átlagolással kiszámítottam egy számot, majd összekombináltam az általam számított és a kérdőív alapján kiszámított számokat, és így megkaptam, hogy a Hegyháti járás népességmegtartó képessége 65.2 a maximális 100-ból, amely a járás helyzete alapján reális értéknek tűnik, de más területek népességmegtartó képességének kiszámításának hiányában, viszonyítási alap nélkül nem jelenthető ki egyértelműen, hogy ez a szám megfelelő.

7. Irodalomjegyzék

eGov Hírlevél. (2022). Forrás: <https://hirlevel.egov.hu/2022/02/13/az-europai-bizottsag-8-kohezios-jelentese-szerint-csokkentek-az-eu-regioi-kozotti-teruleti-es-tarsadalmi-egyenlotlensegek/>

agridata.ec.europa.eu. (2024). Forrás: [agridata.ec.europa.eu:
https://agridata.ec.europa.eu/extension/DataPortal/cmef_indicators.html](https://agridata.ec.europa.eu/agridata.ec.europa.eu/extension/DataPortal/cmef_indicators.html)

Az Európai Unió Tanácsa. (2024). Forrás: [Consilium.europa.eu:
https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-long-term-budget/](https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-long-term-budget/)

Batory, A. (2021). A free lunch from the EU? Public perceptions of corruption in cohesion policy expenditure in post-communist EU member states. *Journal of European Integration - volume 43*, 651-666.

Cohesion Data.eu. (2024). Forrás: https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020-Finances/ESIF-2014-2020-Finance-Implementation-Details/99js-gm52/about_data

Csatári, B. (1986). A községek népességmegtartó képességének fő tényezői az Alföldön. In L. F. Novák, & L. Selmeczi, *Falvak, mezővárosok az Alföldön* (old.: 779-787.). Nagykőrös: Arany János Múzeum.

Csurgó, B., & Kovách, I. (2023). *A Covid-19 járvány társadalmi hatásai*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont.

Daly, H. E., & Costanza, R. (1992.). Natural Capital and Sustainable Development. *Society for Conservation Biology*, 37-46.

Eur-Lex. (2016). Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/eu-economic-social-and-territorial-cohesion-7th-report.html>

Európai Bizottság Magyarországi Képvisellete. (2024). Forrás: https://hungary.representation.ec.europa.eu/strategia-es-prioritasok/az-eu-koltsegvetese-magyarorszagon_hu

Európai Parlament. (2021. május 19). *Európai Parlament weboldala*. Forrás: [europarl.europa.eu:
https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2021/4/story/20210414STO02006/20210414STO02006_hu.pdf](https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2021/4/story/20210414STO02006/20210414STO02006_hu.pdf)

European Commission. (2023). Forrás: https://policy.trade.ec.europa.eu/development-and-sustainability/sustainable-development_en

Eurostat. (2024). Forrás: ec.europa.eu:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10__custom_10217092/default/table

Eurostat. (2024). Forrás: ec.europa.eu: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210303-1>

Fazekas, M., & Tóth, I. (2016). Corruption in EU Funds? Europe-wide Evidence of the Corruption Effect of EU-funded Public Contracting. In *EU Cohesion Policy Reassessing performance and direction* (old.: 186-205.). London: Routledge.

Fazekas, M., King, L., & Tóth, I. (2013). Hidden Depths. The Case of Hungary. *European Research Centre for Anti-Corruption and State-Building*, 74-85.

Fleischer, T. (2007). Fenntartható Fejlődés: Környezeti, Társadalmi És Gazdasági Tényezők - Háttér tanulmányok A Magyar Külstratégiához I. *Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet*, 192-202.

Fleischer, T., Bukovics, I., Kátai-Urbán, L., Németh, G., Németh, G., Réti, T., & Teknős, L. (2014). *Közszolgálat és Fenntarthatóság*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

Gadócziné Fekete, É. (1997). A fenntartható közösségek. *Alföldi tanulmányok*, 93-102.

Györfi, A., Molnár, T., Reszkető, P., & Váradi, B. (2016). *The Impact Of Cohesion Policy On Corruption And Political Favouritism*. Budapest: Budapest Institute for Policy Analysis.

Hagemann, C. (2019). How politics matters for EU funds' absorption problems – a fuzzy-set analysis. *Journal of European Public Policy*, 188-2006.

Hajdu, S., Kondor, Z., Kondrik, K., Miklós-Molnár, M., Nyikos, G., & Sódar, G. (2017). *Kohéziós politika 2014-2020: Az EU belső fejlesztéspolitikája a jelen programozási időszakban*. Budapest: Dialóg Campis Kiadó.

Haughton, T. (2014). Money, Margins and the Motors of Politics: The EU and the Development of Party Politics in Central and Eastern Europe. *JCMS - Journal of Common Market Studies*, 71-87.

- Illés, I. (2008). *Regionális gazdaságtan - Területfejlesztés*. Budapest: Typotex Kiadó.
- Incaltarau, C., Pascariu, G., & Surubaru, N.-C. (2020). Evaluating the Determinants of EU Funds Absorption across Old and New Member States – the Role of Administrative Capacity and Political Governance. *Journal of Common Market Studies*, 941-961.
- Izgorodin, O., & Wen, H. (2015). The Impact of Corruption on the Effectiveness of Cohesion Policy in New EU Member States a Master's Thesis. Koppenhága, Dánia: Copenhagen Business School.
- Kállay, L., & Nagy, G. (2015). *The Corruption Risks of EU Funds in Hungary*. Budapest: Transparency International Hungary Foundation.
- Káposzta, J. (2020). A vidékfejlesztés helye a regionális tudományban. *Tér és Társadalom*, 37-40.
- Kohézió Európában 2050-ig, a 8. kohéziós jelentés. (2022. február 04). *A Bizottság Közleménye Az Európai Parlamentnek, A Tanácsnak, Az Európai Gazdasági És Szociális Bizottságnak És A Régiók Bizottságának a 8. kohéziós jelentésről: Kohézió Európában 2050-ig*. Brüsszel.
- Kormányhivatal.hu*. (dátum nélk.). Forrás: Kormányhivatal.hu:
<https://www.kormanyhivatal.hu/download/e/ce/20000/1%20A%20ter%C3%BCletfejleszt%C3%A9s%20%C3%A9s%20ter%C3%BCletrendez%C3%A9s.pdf>
- Központi Statisztikai Hivatal*. (2024). Forrás: KSH.hu:
https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0031.html
- Ksh.hu. (2018). *Ksh.hu*. Forrás: Központi Statisztikai Hivatal:
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/munkerohelyz/tavmunka/index.html>
- Ksh.hu*. (2024). Forrás: Térképes Interaktív Megjelenítő Alkalmazás:
<https://map.ksh.hu/timea/?locale=hu>
- Ksh.hu. (2024). *Ksh.hu*. Forrás: Központi Statisztikai Hivatal:
https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_telepulesek
- Ksh.Hu Népszámlálási adatbázis*. (2024). Forrás: nepszamlalas2022.ksh.hu:
<https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/>

- Magyar Közlöny*. (2012. Július 5.). Forrás: Magyar Közlöny:
<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK12086.pdf>
- Magyar Közlöny*. (2012. December 21.). Forrás: Magyar Közlöny:
<http://kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK12177.pdf>
- magyarfaluprogram.hu*. (2024). Forrás: Magyar Falu Program: <https://magyarfaluprogram.hu/>
- Meadows , D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens III , W. W. (1972). *The Limits to Growth A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind* . Washington DC: Potomac Associates.
- Mérték Médiaelemző Műhely. (2019). Az EU Támogatások Mértéke És Felhasználásuk Hatékonysága. *Goethe-Institut Ungarn*.
- Miklóssy, E. (1996). A készülő területfejlesztési törvény. *Vezetéstudomány*, 5-8.
- Németi, L. (1996). A magyar gazdasági reform és az agrárgazdaság, 1960-1989. In *Magyarország agrártörténete. Agrártörténeti tanulmányok* (old.: 598-600.). Budapest: Mezőgazda Kiadó.
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara. (2023. április 19.). Közös Agrárpolitika 2023-2027. *Nemzeti Agrárgazdasági Kamara - Nak Kiadványok*.
- Nemzeti jogszabálytár*. (dátum nélk.). Forrás: Njt.hu: <https://njt.hu/jogszabaly/2023-102-00-00>
- Nemzeti jogszabálytár*. (dátum nélk.). Forrás: Njt.hu: <https://njt.hu/jogszabaly/1990-65-00-00>
- Nemzeti Jogsabálytár*. (dátum nélk.). Forrás: njt.hu: <https://njt.hu/jogszabaly/1996-21-00-00>
- Nemzeti Jogsabálytár*. (dátum nélk.). Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2012-314-20-22.42>
- OECD. (2014). *Oil Prices in OECD Factbook 2014: Economic, Environmental and Social Statistics*. Párizs: OECD Publishing.
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR)*. (2024). Forrás: [oeny.hu: https://www.oeny.hu/oeny/teir/#/](https://www.oeny.hu/oeny/teir/#/)
- Pálné Kovács, I. (2022). Területfejlesztés és közigazgatás: A területfejlesztési törvény és a közigazgatás változásai 1996-2021. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 3-10.

- palyazat.gov.hu*. (2024). Forrás: Pályázati Portál:
<https://www.palyazat.gov.hu/programok/szechenyi-terv-plusz>
- Papp, Z. (2019). Votes, money can buy. The conditional effect of EU Structural Funds on government MPs' electoral performance. *Sage Journals*, 1-19.
- Rédei, M. (2006). *Demográfiai Ismeretek*. Budapest: REG-INFO Kft.
- (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Európai Unió.
- Saad, T., Király, G., Lőrincz, K., Rácz, K., & Magócs, K. (2023.). *A VP 6. prioritás intézkedéseinek hozzájárulása a társadalmi befogadás elősegítéséhez és a szegénység csökkentéséhez - Záró értékelési jelentés*. Budapest: Agrárminisztérium.
- Spreckley, F. (1981). *Social Audit: A Management Tool for Co-operative Working*. Beechwood College.
- Statista.com*. (2024. január 30.). Forrás: Statista:
<https://www.statista.com/statistics/1228395/travel-and-tourism-share-of-gdp-in-the-eu-by-country/>
- Süli-Zakar, I. (1997). A fenntarthatóság Is a társadalmi-gazdasági fejlődés esélye az alföldi falusi térségekben. *Alföldi tanulmányok*, 65-75.
- Süli-Zakar, I. (2010). *A terület- és településfejlesztés alapjai*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft.
- Székely, A., & Krajcsovicz, Á. (2017). A népességmegtartó képesség kérdésköre, valamint kísérlet annak számítására. *Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok*, 63-76.
- Szendrőné Font, E. (2001). Alakul a magyar vidék? *A falu*, 16-19.
- Szigeti, C. (2020. Szeptember 24). *Innovációval a Fenntartható Fejlődésért Egyesület - A fenntarthatóság fánkja*. Online.
- Szlávik, J. (2012). A fenntartható fejlődés fogalma és értelmezései. *Összhang: Tudomány a gazdaságban és a társadalomban*, 75-90.
- Szlávik, J. (2013). *A Fenntartható Fejlődés Értelmezései*. Wolters Kluwer Kft.

Szlávik, J., Csáfor, H., & Szép, T. (2014). A fenntarthatóság szempontjainak megjelenése a területfejlesztésben – két Észak-magyarországi megye területfejlesztési koncepciójának példáján. *Közgazdász Fórum*, 182-210.

Tikász, I. E. (2007). *A vidék népességmegtartó és népességeltartó képességének egyes elemei a Püspökladányi kistérségben*. Debrecen: Debreceni egyetem Interdiszciplináris Társadalom és Agrártudományok Doktori iskola.

United Nations. (2023). Forrás: <https://www.un.org/en/academic-impact/sustainability>

Vajda, A., & Magda, R. (2020). A kkv-k szerepe a versenyképességben, a magyar kkv-k összehasonlítása az EU vállalkozásaival. *Logisztika Trendek és legjobb gyakorlatok*, 50-54.

Worldbank. (2023). Forrás: [Worldbank.org](https://datacatalog.worldbank.org/search/dataset/0038026):

<https://datacatalog.worldbank.org/search/dataset/0038026>

8. Ábrák és táblázatok jegyzéke

1. ábra: A fenntarthatóság pilléreinek kapcsolata a gyenge fenntarthatóság esetében	5
2. ábra: A fenntarthatóság pilléreinek kapcsolata az erős fenntarthatóság esetében	6
3. ábra: A területfejlesztés elemei	10
1. Kép: Magyarország egyenlege az EU éves költségvetésében	12
4. ábra: Európai unió 2021-2027-es programozási időszak költségvetése, milliárd euróban kifejezve	12
5. ábra: Becsült korrupció kezelési index és az 100 főre vetített, direkt módon létrehozott munkahelyek kapcsolata	15
2. Kép: Direkt módon létrehozott munkahelyek és Becsült korrupciós index klaszterelemzése Ward módszerrel	15
6. ábra: Magyarország és a környező országok összehasonlítása GDP/fő alapján	18
3. Kép: Egy főre jutó GDP megyénként ábrázolva	19
4. Kép: Széchenyi Terv Plusz keretében támogatott projektek és a Magyar Falu program keretében támogatott települések eloszlása megyénként.	20
1. Táblázat: Széchenyi Terv Plusz kedvezményezett projektek értéke 2024-ig megyénként	21
7. ábra: A Hegyháti járás korfája 2011-ben (Fő)	24
	54

8. ábra: Baranya megye korfája 2011-ben (Fő)	24
9. ábra: Hegyháti járás természetes szaporulat különbözete (ezrelék)	25
2. táblázat: Természetes szaporodás/fogyás 1000 főre vetítve országosan, megyénkénti lebontásban 2021-ben (ezrelék)	25
10. ábra: Hegyháti járás belföldi vándorlási különbözete 1000 lakosra vetítve (ezrelék)	27
11. ábra: Vállalkozások aránya méretük szerint a Hegyháti járásban 2020-ban (%)	28
12. ábra: A regisztrált KKV-k számának változása egymáshoz viszonyítva (db)	28
13. ábra: Népeségmegtartó képesség részeinek kölcsönhatásai	29
14. ábra: Külföldiek körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek nemek szerinti eloszlása (fő)	33
15. ábra: Külföldiek körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek korosztályok szerinti eloszlása (fő)	34
5. kép: Az 1. csoporton belül az állítások átlagos elhelyezkedése	35
6. kép: A 2. csoporton belül az állítások átlagos elhelyezkedése	35
16. ábra: Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek nemek szerinti eloszlása (fő) Forrás:	37
17. ábra: Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek korosztályok szerinti eloszlása (fő)	37
18. ábra: Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszer kutatás kitöltőinek területfejlesztési szerep szerinti eloszlása (fő)	38
7. kép: Az 1. csoporton belül az állítások átlagos elhelyezkedése	39
8. kép: A 2. csoporton belül az állítások átlagos elhelyezkedése	40
19. ábra: A kérdőív kitöltőinek korcsoportok szerinti eloszlása (fő)	41
20. ábra: A kérdőív kitöltőinek iskolai végzettség szerinti megoszlása (fő)	42
21. ábra: A kérdőív kitöltőinek az egyénileg legfontosabb lakóhelyválasztási szempont szerinti megoszlása (fő)	43

9. Mellékletek

9.1 Külföldiek körében végzett Q módszeres kutatás állítások

Statement Number	Statements
1	I often visit/frequent local, smaller producers and buy from them
2	I often visit/frequent local services
3	I bring or have someone bring products to me from abroad
4	I like and look for Hungarian products more, than their general international alternative
5	I am price conscious, rather than comfort shopping oriented
6	I think my area has economic problems
7	I would support local and/or village initiatives
8	I think my settlement/area has living potential for younger people
9	I think my settlement/area was a bad choice for me settling there
10	I think my settlement/area is in a good competitive positions compared to other settlements in the vicinity
11	I think my settlement/area should not keep the current agenda regarding economic development
12	In my opinion my settlement/area will be developing into a succesful settlement /area in the (near) future
13	I think my settlement/area is benefitting from the EU's cohesion and other policies
14	I think there are no things or modifiers that make my settlement/area unique and stand out
15	I like the current leadership of the settlement I live in
16	I like my place in the society of the settlement
17	I think the other people in the settlement are good folks
18	My experiences as a foreigner in the settlement are bad
19	The people of the settlement are not accomodating towards foreigners
20	I think my settlement/area has societal problems

9.2 Területfejlesztés résztvevői körében végzett Q módszeres felmérés állítások

Statement Number	Statements
1	Jelenleg elegendő forrás jut a területfejlesztésre Magyarországon

2	Nem lenne értelme még több közigazgatási szervet bevonni a területfejlesztési források ellenőrzésébe
3	A kistelepülések, községek megfelelő mennyiségű támogatást kapnak
4	Elegendő, szabad forrás (nem vagy kevésbé megkötött felhasználású pályázati források például) áll a területfejlesztésen belül rendelkezésére
5	Az Európai unió forrásai nem járulnak hozzá jelentősen a hazai területfejlesztéshez
6	A területfejlesztési források elosztása egyenletes a községek és városok között
7	A leginkább fejlesztésre szoruló régióinkban nem elegendő a fejlesztési források mennyisége
8	A befizetéseinkkel arányosan nem kapunk elegendő fejlesztési forrást az Eutól
9	A magasabb hazai társfinanszírozás pozitív hatással van a területfejlesztésre
10	A területfejlesztésben a finanszírozás rendszere túl bonyolult, nem eléggé ellenőrzött
11	A területfejlesztés az EU 2004-es csatlakozás óta jelentősen hozzájárult a területi különbségek csökkentéséhez
12	Több forrást kellene szociális fejlesztésekre (Például humán erőforrás fejlesztések, szegregációk megszüntetése) költeni, mint amennyi jelenleg erre rendelkezésre áll
13	Nincs elegendő területfejlesztési szakember Magyarországon
14	A területfejlesztés Magyarországon jelenleg megfelelően szabályozott és lehatárolt jogszabályilag
15	A területfejlesztés jelenlegi formájában nem elegendő a jövő kihívásainak megválaszolására
16	A területfejlesztés jelenlegi céljai kiegyensúlyozottak a különböző területek között (szociális-gazdasági-környezeti)
17	Az új, 2023-as területfejlesztési törvény előrelépést jelent az 1996-os törvénytől
18	Az Eu túl sok helyet hagy a területfejlesztési politika meghatározásának nemzeti szinten
19	A területfejlesztést a legjobb a lehető legalacsonyabb szinten megvalósítani/a forrásokról dönteni
20	A jelenlegi területfejlesztési modellben elég hangsúly jut a civil kezdeményezésekre
21	A községek/kistelepülések jelenlegi területfejlesztési szerepe megfelelő
22	A községek/kistelepülések szerepe (általánosan) az elkövetkező években növekedni fog
23	A községek/kistelepülések vezetésének felépítése kedvező hatással van a területfejlesztési célok megvalósítására
24	A községek/kistelepülések legnagyobb lehetősége a turizmusban rejlik
25	A községek/kistelepülések nagyrésze kihasználja a területi adottságait

26	A községek/kistelepülések megfelelően használják a helyi vállalkozásokkal épített kapcsolataikat
27	Nincs elég központi intézmény Magyarországon, amely a községek/kistelepülések fejlesztésében segédkezik
28	Túl sok a bürokrácia a községek/kistelepülések területfejlesztési terveit és megvalósítását illetően
29	A községek/kistelepüléseknek elsőbbséget kellene élvezniük a civil szervezetekkel szemben a területfejlesztést illetően
30	A községek/kistelepülések szempontjából fontosabb a népesség megtartására törekedni, mint új népességet bevonítani

9.3 Kérdőív változók

9.3.1 Objektív változók

10 db objektív változó adatbázisokból és térképről értékelve:

1. Kifizetett Széchenyi 2020 támogatás; GINOP-2.1.8-17 A KKV-k versenyképességének növelése adaptív technológiai innováció révén (Ft) (Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR), 2024)
2. Közlekedési infrastruktúra
3. Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete munkavállalók lakcíme szerint (Ft/fő/hó) (Ksh.hu, 2024)
4. 180 napon túli nyilvántartott álláskereső összesen (fő) (Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR), 2024)
5. Oktatási infrastruktúra megléte és elérhetősége (oktatási intézmények száma, típusa és távolsága)
6. Egy házi orvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos (Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR), 2024)
7. Bevásárló központok száma és távolsága
8. Százezer lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma (Ksh.hu, 2024)
9. Ügyintézési helyek száma és távolsága (pl.: posta, kormányhivatal)
10. Százezer lakosra jutó közművelődési intézmények száma (Ksh.hu, 2024)

9.3.2 Szubjektív változók

10 db szubjektív változó kérdőívvel és súlyozással kiértékelve:

11. Helyi vezetéssel, önkormányzattal való megelégedettség
12. Műszaki infrastruktúra (Internet és telefon lefedettség, szennyvízelvezetés biztosítása, vezetékes földgáz kiépítettsége és hasonlók)
13. Rendezett és szép helyi környezet
14. Munkahelyek elérhetősége és minősége
15. Biztonságérzet
16. Helyi közösség, közösséghez tartozás
17. Szolgáltatások elérhetősége (bevásárló központok, oktatási intézmények, hivatalok, posták és hasonló)
18. Helyi kilátások, a helyi fejlettség és lehetőségek
19. Helyi termékek, helyi termékek elérhetősége és velük való elégedettség
20. Személyes kötődés a területhez

9.4 Kérdőív elemzés fontosabb adattáblák

Rotated Component Matrix^a

	Component					
	1	2	3	4	5	6
Lakóhely szépsége	,838	-,005	,070	,069	,050	,009
Helyi vezetés	,788	-,082	,088	,087	-,113	,085
Biztonság	,726	-,060	-,078	-,144	,155	-,275
Helyi közösség	,707	-,006	,100	-,021	-,005	,131
Személyes kötődés	,704	,334	-,035	-,138	-,061	-,022
Fejlettség és lehetőségek	,551	,294	,340	,296	,034	,156
Lakóhely becsült mérete	-,194	,763	,181	,137	,254	,217
Szolgáltatások	,330	,709	,033	,199	-,310	-,173
Helyi termékek	,451	,650	-,072	,164	-,031	-,043
Nem	-,120	,625	,000	-,205	,137	-,100
Kor	-,031	-,040	,719	-,031	-,199	-,094

Munkahelyek elérhetősége és minősége	,346	,077	,632	,137	,146	,029
Gazdasági aktivitás	,066	-,127	-,600	,542	-,142	-,047
Lakóhelyválasztás legfontosabb szempontja	,084	-,105	-,013	-,813	-,087	,018
Lakóhelyválasztás harmadik legfontosabb szempontja	,033	-,094	,040	,227	,736	-,201
Iskolai Végzettség	,017	,307	-,099	-,186	,735	,207
Lakóhelyválasztás második legfontosabb szempontja	,004	-,066	-,091	-,057	-,030	,880
Műszaki infrastruktúra	,421	-,022	,360	,405	,058	,474

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.^a

a. Rotation converged in 9 iterations.

Cluster analysis report

Ward Method		Helyi adottságok és lehetősége k	Válaszadók neve és lakóhelyük helyzete	Válaszadók szociális helyzete	Lakóhelyvá lasztás legfontosab b szempontja	Válaszadók iskolai végzettség e és harmadik legfontosab b lakóhelyvál asztási szempontja	Lakóhely műszaki infrastruktúr ája és második legfontosab b kiválasztási szempontja
1	Mean	,8650756	,0839481	,1186372	-,3438826	-,3984828	,5076485
	N	24	24	24	24	24	24
	Std. Deviation	,50428400	,80337460	,69700592	,80181749	,74745223	,71155691
2	Mean	-,3003227	-1,2878520	,7823255	,2681719	,6564954	-,6447263
	N	10	10	10	10	10	10
	Std. Deviation	,76215584	,60231255	,69700711	1,0683970 2	,76105190	,91469040
3	Mean	,0686244	,9546971	,0822820	,3752621	,7145468	-,6208487
	N	19	19	19	19	19	19

	Std. Deviation	,68111125	,71128803	1,01767011	,93393372	,86193318	,68597538
4	Mean	-1,0182612	,1358501	,1207603	-,4532080	,1119934	1,1780540
	N	11	11	11	11	11	11
	Std. Deviation	,56689683	,71945680	,81945219	,70888872	,92786020	,66992015
5	Mean	,9675480	-1,1476495	-2,0204464	1,5752960	-,1638351	,1297483
	N	5	5	5	5	5	5
	Std. Deviation	,28127244	,75035898	,67307257	,82889234	1,03070656	1,12453816
6	Mean	-1,1544834	-,2755985	-,3145488	-,4045190	-,9991371	-,6861375
	N	11	11	11	11	11	11
	Std. Deviation	,79644504	,51567336	,89657232	,88125361	,75040677	,60120304
Total	Mean	,0000000	,0000000	,0000000	,0000000	,0000000	,0000000
	N	80	80	80	80	80	80
	Std. Deviation	1,00000000	1,00000000	1,00000000	1,00000000	1,00000000	1,00000000

9.5 Mérőszám kiszámításának képletei és adatai

Súlyozási (klaszterelemzés alapján) csoportok változói

Helyi adottságok és lehetőségek	Lakóhely helyzete	Válaszadók szociális helyzete	Műszaki infrastruktúra
Lakóhely szépsége (c)	Szolgáltatások (g)	Munkahelyek és minőségük (d)	Műszaki infrastruktúra (b)
Helyi vezetés (a)	helyi termékek (i)		
Biztonság (e)			
Helyi közösség (f)			
Személyes kötődés (j)			
Fejlettség és lehetőségek (h)			

Változók

Változók:
a = A válaszadók által az 1. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
b = A válaszadók által az 2. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
c = A válaszadók által az 3. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
d = A válaszadók által az 4. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
e = A válaszadók által az 5. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
f = A válaszadók által az 6. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
g = A válaszadók által az 7. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
h = A válaszadók által az 8. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
i = A válaszadók által az 9. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke
j = A válaszadók által az 10. adott a kérdésre adott válaszok összesített értéke

Változók súlyozásának számítása

1. csoport	$(a*1,2)+b+(c*1,2)+d+(e*1,2)+(f*1,2)+(g*0,4)+(h*1,2)+(i*0,4)+(j*1,2)$
2. csoport	$(a*0,8)+b+(c*0,8)+(d*2,2)+(e*0,8)+(f*0,8)+g+(h*0,8)+i+(j*0,8)$
3. csoport	$(a*0,8)+b+(c*0,8)+d+(e*0,8)+(f*0,8)+(g*1,6)+(h*0,8)+(i*1,6)+(j*0,8)$
4. csoport	$a+(b*1,5)+c+(d*0,5)+e+f+g+h+i+j$
5. csoport	$(a*1,1)+(b*0,4)+(c*1,1)+d+(e*1,1)+(f*1,1)+g+(h*1,1)+i+(j*1,1)$
6. csoport	$a+b+c+(d*0,5)+e+f+g+h+i+j$

Végleges mérőszám kiszámításának képlete

$1.\text{csoport} + 2.\text{csoport} + 3.\text{csoport} + 4.\text{csoport} + 5.\text{csoport} + 6.\text{csoport}$	+	Objektív változók szum
80		

10. Nyilatkozatok

10.1 Hallgatói nyilatkozat

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: Herke Csaba
A Hallgató Neptun kódja: REU8EM
A dolgozat címe: A népességmentartó képesség, mint mérőszám a fenntartható területfejlesztés eszközeként a Dél-Dunántúli régió Hegyháti Járásában
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

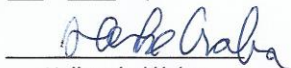
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: _____ 2024 _____ év _____ 04 _____ hó _____ 28 _____ nap

Hallgató aláírása

10.2 Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Herke Csaba (név) REU8EM konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2024 év 04 hó 28 nap

belső konzulens